

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101007/I/2018/36097107979488772

VYHODNOCOVANIE RIZÍK ZNEHODNOTENÝCH
ÚVEROVÝCH PODĽADÁVOK BÁNK V ZMYSLE IFRS 9

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

VYHODNOCOVANIE RIZÍK ZNEHODNOTENÝCH
ÚVEROVÝCH PODĽADÁVOK BÁNK V ZMYSLE IFRS 9

Diplomová práca

Študijný program:	Bankovníctvo
Študijný odbor:	Financie, bankovníctvo a investovanie
Školiace pracovisko:	Katedra bankovníctva a medzinárodných financií, NHF
Vedúci diplomovej práce:	Ing. Mária Schwarzová, PhD.

36097107979488
772

Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Peter Slávik
Študijný program: Bankovníctvo (Jednoodborové štúdium, inžiniersky II. st., denná forma)
Študijný odbor: 3.3.6 Financie, bankovníctvo a investovanie
Typ záverečnej práce: Inžinierska záverečná práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Vyhodnocovanie rizík znehodnotených úverových pohľadávok bánk v zmysle IFRS 9

Anotácia: Cieľom tejto diplomovej práce je vyhodnocovanie rizík znehodnotených úverových pohľadávok bánk v zmysle IFRS 9

Vedúci: Ing. Mária Schwarzová, PhD.

Katedra: KBaMF NHF - Kat. bankovníctva a medzinar. fin. NHF

Vedúci katedry: prof. Ing. Eva Horvátová, CSc.

Dátum zadania: 05.02.2017

Dátum schválenia: 05.02.2017

prof. Ing. Eva Horvátová, CSc.
vedúci katedry

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že predloženú záverečnú prácu som vypracoval samostatne. Všetky použité literárne zdroje som uviedol v zozname použitej literatúry.

.....

podpis študenta (autora)

Pod'akovanie

Chcel by som poďakovať mojej školiteľke Ing. Márií Schwarzovej, PhD., za pripomienky, venovaný čas a v neposlednom rade za usmerňovanie počas vypracovávania diplomovej práce.

ABSTRAKT

SLÁVIK, Peter: *Vyhodnocovanie rizík znehodnotených úverových pohľadávok bánk v zmysle IFRS 9*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra bankovníctva a medzinárodných financií. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Mária Schwarzová, PhD. – Bratislava: NHF, 2018, 59.

Cieľom záverečnej práce je vyhodnocovanie rizík znehodnotených úverových pohľadávok bánk v zmysle IFRS 9. Práca je rozdelená do 4 kapitol. Obsahuje 11 grafov, 5 tabuliek a 3 prílohy. Prvá kapitola je venovaná súčasnému stavu riešenia problematiky a ďalej sa delí na domácu a zahraničnú literatúru. V ďalšej časti sa charakterizuje hodnotenie rizika bankami pred a po uvedení medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9, ich príprava na prijatie medzinárodného účtovného štandardu a reálny vplyv tohto štandardu na ne. Toto posudzujeme na základe makroekonomických ukazovateľov Slovenskej republiky a údajov od vybraných bánk a regulátorov. Záverečná kapitola sa zaoberá súhrnným vyhodnotením reakcie vybraných bánk na IFRS 9 v podmienkach Slovenskej republiky. Výsledkom riešenia danej problematiky je, že banky sa dostatočne pripravili na nadchádzajúci štandard. Objektívne a správne v spolupráci s regulátormi realizovali prechod na nový štandard a naďalej transparentne poukazujú na zmeny v opravných položkách.

Kľúčové slová:

medzinárodný účtovný štandard IFRS 9, kreditné riziko, znehodnotené úverové pohľadávky, opravné položky

ABSTRACT

SLÁVIK, Peter: *Assessment of the financial instrument risks according to the requirements of IFRS 9.* – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Institute of banking and international finance. – Thesis supervisor: Ing. Mária Schwarzová, PhD. – Bratislava: NHF, 2018, 59.

Aim of this master's thesis is the assessment of the financial instrument risks according to the requirements of IFRS 9. Thesis is divided to 4 chapters. It contains 11 graphs, 5 tables and 3 appendices. First chapter is dedicated to current state of solved issues and further divided to home and foreign authors. In following chapter we characterize how banks assessed risk before and after validation of international accounting standard IFRS 9, their preparation for the validation of mentioned international accounting standard and real impact of standard on these banks. We review this on basis of macroeconomic indicators of Slovak republic and data gathered from selected banks and regulators. Concluding chapter summarizes our evaluation of reaction of selected banks to IFRS 9 in conditions of Slovak republic. The outcome of thesis subject is that banks were sufficiently prepared for the standard. They objectively and correctly cooperated with regulators to implement transition to new standard and they also continue to transparently refer to changes in adjustments.

Key words:

international accounting standard IFRS 9, credit risk, devalued loan assets, adjustments

O B S A H	str.
Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	11
1.1 Súčasný stav riešenia problematiky doma	11
1.2 Súčasný stav riešenia problematiky v zahraničí	22
2 Cieľ práce	30
3 Metodika práce a metódy skúmania	31
4 Výsledky práce a diskusia	33
4.1 Makroekonomické ukazovatele vplývajúce na úverové pohľadávky	33
4.2 Príprava slovenských bánk na prijatie medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9	41
4.2.1 Príprava SLSP, a.s. na prijatie IFRS 9	42
4.2.2 Príprava VÚB, a.s. na prijatie IFRS 9	43
4.2.3 Príprava Tatra banky, a.s. na prijatie IFRS 9	43
4.3 Vyhodnotenie situácie	44
Záver	51
Zoznam použitej literatúry	53
Prílohy	57

Zoznam ilustrácií a zoznam tabuliek

Schéma 1 Definícia operačného rizika v celkovej klasifikácii bankových rizík	25
Graf 1 Nezamestnanosť a inflácia v SR (%)	33
Graf 2 HDP a ekonomický rast v SR	34
Graf 3 Suma pohľadávok voči klientom v SR (tis. EUR)	35
Graf 4 Zlyhané úvery SR (tis. EUR)	36
Graf 5 Pomerové zobrazenie celkových úverov ku zlyhaným úverom v SR (tis. EUR)	36
Graf 6 Priebeh opravných položiek v Slovenskej republike (tis. EUR)	37
Graf 7 Stav pohľadávok voči klientom a opravných položiek v absolútnej hodnote (tis. EUR)	38
Graf 8 Pomerový náhľad pohybov pohľadávok voči klientom a opravných položiek (tis. EUR)	39
Graf 9 Pomerová časť znehodnotených úverových pohľadávok	39
Graf 10 Ekonomická situácia v SR s vývojom opravných položiek	40
Tabuľka 1 Opravné položky, úverové pohľadávky a znehodnotené úvery vybraných bánk v poslednom roku pred prijatím IFRS 9	48
Graf 11 Porovnanie pomeru veľkostí opravných položiek (vľavo) a pohľadávok voči klientom (vpravo)	48
Tabuľka 2 Vybrané banky, ich opravné položky a úvery klientom samostatne a vo vzťahu ku celkovým	49

Zoznam skratiek a značiek

AIRB	pokročilý prístup interného ratingu (advanced internal rating based)
Basel	Bazilejská dohoda (basel accord)
ECB	Európska centrálna banka
FASB	Rada pre účtovné štandardy (Financial accounting standards board)
IAS	medzinárodný účtovný štandard (international accounting standard)
IASC	Výbor pre medzinárodné účtovné štandardy (International Accounting Standardd Committee)
IFRS	medzinárodný štandard finančného vykazovania (international financial reporting standard)
IRB	prístup interného ratingu (internal rating based)
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OP	opravné položky
PWC	PricewaterhouseCoopers s.r.o.
SLSP	Slovenská sporiteľňa, a.s.
Tier	úroveň kapitálu
tis.	tisíc
Ú	úvery
VÚB	Všeobecná Úverová Banka, a.s.
WB	Svetová Banka (World bank)
ZÚ	zlyhané úvery
Δ	zmena

Úvod

Vzrastajúca komplexnosť ekonomického prostredia v Európe po niektorých ťažkých rokoch poznamenaných ekonomickou depresiou volala po vyššej regulácii. Stálym sledovaním veľkých bánk a študovaním ich reakcií na okolité podmienky sa začali vytvárať bankové regulácie. Tieto stále sa meniace okolnosti napokon zväčšovali odolnosť a komplexnosť záchranných opatrení, ktoré v celkovom dôsledku priniesli terajšie direktívy. Medzi tieto patrí aj medzinárodný účtovný štandard IFRS 9.

Štandardy sú už mnohé roky súčasťou účtovníctva a vytvárajú v súlade s podnikateľskými zámermi šablónu, ktorou je možné merať ekonomické výsledky. Pomáhajú zameriavať sa na dôležité faktory a taktiež vyžadujú dodržiavanie obozretného podnikania.

Basel I, II, III, rozdelenie kapitálu na Tier I, Tier II, IAS štandardy ako aj IFRS štandardy spolu v dynamickom procese mnohých štátov v jednotnom ekonomickom priestore cieľia na stabilitu, udržateľný rast ekonomiky a korektnosť. Ako už spomínaný vývoj pokračuje, niektoré staršie regulácie nahrádzujú novšie a neprimerané alebo nedostatočné obmedzenia sa menia. Účtovné štandardy prinášajú v tomto čase bankám novú výzvu v podobe zmien. Štandard IAS 39 – Účtovanie a oceňovanie, bude nahradený viac kompatibilným a najmä obozretnjším štandardom IFRS 9 – Finančné nástroje. Táto zmena mala nastať už v roku 2013, avšak jej očakávaná platnosť sa oneskorila o 5 rokov, t.j. na nadchádzajúci rok 2018.

Práca je obohacujúca najmä kvôli aktuálnosti zavedenia štandardu a predchádzajúcim prípravám na jeho aplikovanie. Pozorované zmeny medzi bankami budeme dávať do súvislosti so znením regulácií a vysloveniam expertov z oblasti bankovníctva. Pod spomínanými zmenami máme na mysli najmä rozdielnu klasifikáciu finančných aktív spojenú s implementáciou nového štandardu a s tým vzniknutými zmenami v súvahách bánk. Okrem toho je opodstatnená možnosť zvýšených opravných položiek kvôli povinnosti zakomponovania očakávaných strát finančných nástrojov do ich ocenenia.

Prípravu, reakcie a úroveň zvládnutia týchto úloh bankových skupín budeme vyhodnocovať na báze makroekonomického vplyvu vývoja ekonomiky i konkrétnych vývojov veličín ako znehodnotené úverové pohľadávky, či praktiky regulátorov

a opatrenia bánk. Zo slovenského prostredia zameriame našu prácu na bankové domy SLSP, a.s., VÚB, a.s. a Tatra banka, a.s. Týmto spôsobom sa pokúsime opísať ich adaptáciu na perspektívu Európskej únie v rámci bezpečnejšieho a obozretného bankovníctva pripraveného na nepriaznivé podmienky trhu.

1 Súčasný stav riešenia problematiky doma a v zahraničí

Prvá kapitola je orientovaná na názory ekonómov alebo spoločností na danú problematiku. Kvôli tomu pri jej písaní budeme vychádzať zo skúmania a vyhodnocovania názorov autorov alebo spoločností, ktoré zastávajú stanoviská ku problematike účtovného štandardu IFRS 9 a rizík vo vzťahu ku znehodnoteným úverovým pohľadávkam.

Účtovné štandardy bánk sú preberanou témou ako vo svete, tak na Slovenku. V práci sa zameriavame viac na štandard, ktorý nedávno nadobudol platnosť. Tým pádom štúdií o tomto štandarde je menej, avšak riziká, účtovné termíny, predošlé regulácie a predpokladané rozdiely po jeho zavedení sú témou viacerých publikácií.

V rámci domácej literatúry sa budeme zaoberať najmä konkrétnejšie kreditným rizikám, nariadeniam Basel, opravným položkám, IAS 39 a IFRS 9, zatiaľ čo v zahraničnej literatúre sa zameriame skôr na širšie rozdelenie rizík, štandardy celkovo a kapitálovú primeranosť v bankách.

1.1 Súčasný stav riešenia problematiky doma

V diplomovej práci sme sa zaoberali problematikou vyhodnocovania rizík, a tak budeme v nej z domácej literatúry čerpať názory od spomínaných spoločností a autorov týkajúcich sa účtovného štandardu IFRS 9. Tieto tiež spoločne definujú základ našej témy vyhodnocovania rizík znehodnotených úverových pohľadávok bánk v zmysle IFRS 9.

Sú nimi konkrétne:

- finančné nástroje;
- oceňovanie;
- kapitálová primeranosť;
- typy rizík;
- úvery a
- znehodnotené úverové pohľadávky.

Skôr ako opíšeme jednotlivé druhy rizík, považujeme za podstatné priblížiť základnú terminológiu ku medzinárodnému účtovnému štandardu IFRS 9. Jedným zo základných výrazov medzinárodných účtovných štandardov je jednoznačne finančný nástroj. Finančný nástroj je zmluva, na základe ktorej vzniká finančné aktívum jedného subjektu a finančný záväzok alebo kapitálový (podielový) nástroj druhého subjektu (Schwarzová, 2009 - 2), ktorým môže byť aj úver. Všeobecne sa finančných nástrojov týkajú štandardy IFRS 7 v zmysle vykazovania, IAS 32 pri rozlišovaní dlhov a IFRS 9 spolu s bývalým IAS 39 rozoberajúc ocenenie a meranie. IAS 39 zahŕňa zásady pre vykazovanie a oceňovanie finančného majetku, finančných záväzkov a niektorých zmlúv týkajúcich sa nákupu alebo predaja nefinančných položiek – v znení: Finančné nástroje – účtovanie a oceňovanie. Zaoberá sa účtovaním, vykazovaním, ohodnocovaním a ukončením vykazovania finančných nástrojov (PWC, 2014 - 2).

Spomínané úverové pohľadávky sú aktíva banky regulované účtovným štandardom IFRS 9. Tieto sa môžu oceňovať viacerými spôsobmi a to obstarávacou, menovitou, reprodukčnou a reálnou hodnotnou. Spomedzi nich finančné majetky alebo záväzky, ako úverové pohľadávky, účtujeme najmä v reálnej hodnote. Taktiež môžu byť však oceňované aj s transakčnými nákladmi, čo by ich vynímalo z ocenenia reálnou hodnotou. Týmto sú tzv. prírastkové náklady priamo priradené nadobudnutiu, vyradeniu alebo vydaniu spomínaného aktíva alebo záväzku. Oproti reálnej hodnote je v tom prípade ich cena zvýšená o náklady, ktoré by bez týchto úkonov účtovná jednotka nezaznamenala. V súvislosti s účtovným štandardom IFRS 9 budeme používať najmä ocenenie reálnou hodnotou, ktoré je výslovne vymedzené na cenné papiere na obchodovanie alebo predaj, deriváty a aj komodity obchodované na verejnom trhu (Schwarzová, 2010).

Nariadením komisie (EÚ) č.2016/2067 boli prijaté aj mnohé ďalšie účtovné štandardy v zmenenej podobe, aby podporili funkčnosť medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9. Banky musia konať v súlade s týmto ustanovením od účtovného obdobia začatého 1.1.2018 a neskôr. Do tohto času platila odvolávka, že sa štandardy, ktoré poukazujú na IFRS 9 presunuli na IAS 39. Tento tiež po uvedení medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9 napokon nebude zmenený z pohľadu účtovania zabezpečenia reálnej hodnoty, aby nebola narušená jednotnosť právna EÚ (Mokošová, 2017).

Predchodca medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9, IAS 39, zoskupoval finančný majetok do kategórií držané do splatnosti, úvery a pohľadávky, v reálnej hodnote cez hospodársky výsledok a na predaj (Špetko, 2010).

Toto sa však mení so štandardom IFRS 9 a odstraňujú sa kategórie okrem reálnej hodnoty cez hospodársky výsledok, čiže samotné oceňovanie nadobúda už iba dve kategórie. Týmito sú:

- 1) umorovaná hodnota;
- 2) reálna hodnota.

Dodatočne sa špecifikuje v regulácií o umorovanej hodnote, že banka môže oceňovať finančný majetok iba pri splnení dvoch predpokladov. Jedným z nich je držanie majetku v obchodnom modeli na získavanie peňažných tokov a platby, ktoré musia byť z nesplatennej istiny a druhým je úrok podľa špecifikovaných podmienok finančného majetku. (IFRS 9, 2017). Ďalej spomínaná reálna hodnota sa určuje na základe trhovej ceny. Ak táto nie je dostupná alebo nevyjadruje správne reálnu hodnotu, ocenenie je zrealizované posudkom znalca alebo kvalifikovaným odhadom (Schwarzová, 2010).

Spomínané cenné papiere ako finančné nástroje podliehajú pôsobeniu rizík v plnej výške. Tieto sa prvotne vykazujú v reálnej hodnote s transakčnými nákladmi, ktorá je zvýšená o náklady s nadobudnutím. Ak má finančný majetok dlhšiu dobu splatnosti ako jeden rok, oceňuje sa v umorovacej hodnote. Umorovacia cena je prvotne vykázané ocenenie, ku ktorému prirátame alebo odrátame kumulovanú umorovanú hodnotu rozdielu medzi splatnosťou a prvotne vykázanou hodnotou. Od nej ešte dodatočne odrátame splátky istiny. Reálna hodnota sa stanovuje na základe kótovaných trhových cenných papierov alebo cenách sprostredkovateľov z aktívnych trhov. Existuje aj ďalšia metóda, v prípade neaktívneho trhu, na základe aktuálnych transakcií medzi kupujúcim a predávajúcim, popri ktorej berieme do úvahy aktuálnu hodnotu iných nástrojov. Takáto „transakčná“ cena predstavuje najlepší odhad reálnej hodnoty. Používaním tejto ceny je rozdiel metód počas životnosti vykázaný v hospodárskom výsledku na základe pozorovateľných údajov trhu. Reálna hodnota majetku môže byť na druhú stranu upravená o pôsobiace riziká (Schwarzová, 2012 - 1).

Finančné nástroje sa v bankách preceňujú denne, čo zároveň mení hospodársky výsledok na základe informácií o kúpe a predaji z trhu, ktoré ňou hýbu. Z tohto vyplýva, že pre finančné nástroje oceňované reálnou hodnotou sa opravné položky

netvorí. Tvoria sa iba na tie finančné nástroje, ktoré má banka v portfóliu na predaj. Úverové pohľadávky sú v banke ako hlavný príjem pod drobnohlľadom a vyhodnocujú sa u nich rôzne formy rizík. Tieto riziká sú základ, na ktorom stojí IFRS 9. Najzávažnejším a najzávažnejším z týchto rizík pre banku je kreditné riziko.

Banky ho riadia každá vlastnou koncepciou, ktorá spočíva v identifikácii, meraní, riadení, schvaľovaní a podávaní interných správ v súvislosti s rizikom. Na lepšie zabezpečenie úverov sa snažia spresniť monitorovanie, lepšie identifikovať a analyzovať riziká a stanovovať na ne limity (Schwarzová, 2015).

Ďalším názorom je, že úverovanie z hľadiska rizika je postupnosťou identifikácie, merania, zabezpečenia rizika a jeho sledovania. V identifikácii ďalej zahŕňa zistenie rizika klienta, krajiny a rizika z koncentrácie (Medved', 2012).

Kreditné riziko je ďalej merané v banke stále a na jeho základe sú oceňované finančné nástroje. Medzinárodný účtovný štandard IFRS 9 povoľuje dve formy merania:

- štandardizovaný prístup a
- pokročilý prístup cez model.

Štandardizovaný prístup je jednoduchšia a pre banku drahšia forma premietania rizika do ocenenia. Je založená na zozname od regulátora, ktorý fixne stanoví rizikové váhy jednotlivým aktívam podľa tried, ktorými sú:

1. pohľadávky alebo podmienené pohľadávky voči štátom a CB;
2. územným celkom, obciam;
3. iným orgánom verejnej moci;
4. voči multilaterálnym rozvojovým bankám;
5. voči medzinárodným organizáciám;
6. dlhodobé pohľadávky a podmienené dlhodobé pohľadávky voči inštitúciám;
7. voči právnickým osobám a podnikateľom;
8. krátkodobé pohľadávky voči inštitúciám a právnickým osobám podnikateľom a
9. vzniknuté v rámci kolektívneho investovania (Schwarzová, 2015).

Pokročilý prístup sa vyhodnocuje na základe interných ratingov, tzv. skóringových IRB modelov bánk. Tu sa používajú pojmy ako pravdepodobnosť zlyhania, straty pri zlyhaní, konverzný faktor a vystavenie riziku zlyhania (Cipová, 2016).

Nezanedbateľné sú aj požiadavky na vykazovanie nástrojov v zmysle IFRS 9, z ktorých. Rada pre medzinárodné účtovné štandardy v roku 2009 zverejnila zmeny, ktoré mali sprevádzať nahradzovanie štandardu IAS 39 štandardom IFRS 9 – Finančné nástroje. Tieto podmienky alebo zmeny podľa sa zameriavali na:

- klasifikácia a oceňovanie finančných nástrojov a ich vykazovanie;
- oceňovanie amortizovanou hodnotou;
- vyhodnocovanie znehodnotenia finančných nástrojov a
- zabezpečovacie nástroje (Malacká, 2017).

Úverové pohľadávky ako jeden zo základných príjmov banky sú pod neustálou kontrolou voči znehodnoteniu. Ak sa pri priebežnom vyhodnocovaní zistí objektívny dôkaz zníženia hodnoty, zisťuje sa, aký bude mať tento fakt vplyv na budúci peňažný tok. Ak sa dá strata spoľahlivo odhadnúť, je potrebné o ňu znížiť majetok banky. Takýmito objektívnymi znehodnoteniami sú porušenie zmluvy, finančné problémy, pravdepodobnosť konkurzu a nepriaznivý platobný stav dlžníkov alebo emitentov.

Tieto straty môže banka merať na úrovni individuálneho majetku úverovej pohľadávky alebo v skupinovej forme úverových pohľadávok. Ďalej významný majetok pri nedostatočnej zistenej strate môžeme ho posudzovať na skupinovej úrovni, kde znižujeme hodnotu celej skupiny pri nezistenom, ale existujúcom riziku. Straty úverových pohľadávok s dlhšou dobou splatnosti ako rok vykazujeme umorovacou hodnotou, kde sa od účtovnej hodnoty odčítava súčasná hodnota budúcich peňažných tokov diskontuje pôvodnou efektívnou úrokovou mierou. Pri vnútornom vyhodnocovaní rizík berú banky do úvahy pravdepodobnosť zlyhania úverovej pohľadávky a stratu pri zlyhaní. Pravdepodobnosť zlyhania úverovej pohľadávky určuje interné postupy banky ohľadom posudzovania tejto skutočnosti u klienta alebo skupiny klientov v budúcom období. Strata pri zlyhaní stanovuje očakávané straty pri zlyhaní a berie do úvahy aj možnosť klienta nahradiť stratu z kolaterálu (Schwarzová, 2012 - 1).

Úvery klientom sa v bankách každoročne testujú na zníženie hodnoty sa uvádza ku každému dátumu zostavovania účtovnej závierky. Vykazujú sa ak ich účtovná hodnota je vyššia ako hodnota, ktorú sú schopné navrátiť. Zmeny opravných položiek sa vykazujú buď v ostatných súčiastiach komplexného výsledku alebo vo výkaze ziskov a strát. Na základe medzinárodného účtovného štandardu sa za zlyhané finančné

aktívum považujú v prípade, že nie je pravdepodobné, že dlžník splatí celý záväzok úveru ani zárukou alebo ak je v omeškaní viac ako 90 dní v dôležitom záväzku s bankou (SLSP, 2018).

Regulácia bánk na Slovensku vykonávaná Bankovým dohľadom Národnej banky Slovenska je zastrešená Európskou centrálnou bankou pomocou usmernení Bazilejského výboru bankového dohľadu – Basel III, Medzinárodných účtovných štandardov – IAS – a Medzinárodných štandardov pre finančného vykazovania – IFRS. Banky musia odovzdávať veľa informácií Národnej banke Slovenska, ktoré slúžia ako východisková základňa pre vytváranie celkového pohľadu na bankový sektor. Keďže centrálna banka chce udržiavať stabilitu krajiny, musí sa zaujímať o všetky spektrá bankového diania, ktorými sú ekonomická, finančná, obchodná a prevádzková činnosť. Dôraz sa tu kladie aj na kvalitu údajov, ktorá je overovaná. Každá banka je povinná prezentovať svoju finančnú situáciu na základe legislatívy a regulátora. Za majetok banky považujeme minulé aktivity, ktoré s vysokou pravdepodobnosťou zvýšia svoj úžitok v budúcnosti. Takáto situácia je najmä vtedy, keď je nízke alebo žiadne znehodnotenie majetku v banke. Majetkom sú najmä peňažné prostriedky v pokladniciach, na účtoch v NBS vo forme povinných minimálnych rezerv, alebo na účtoch v iných bankách. Taktiež sú to úvery iným bankám, klientom, hmotný, nehmotný, ostatný majetok a cenné papiere v portfóliách (Schwarzová, 2012 - 1).

Pre náš výskum je ďalej dôležitý štandard IAS 39. V tomto štandarde sú opravné položky tvorené z objektívne zistených strát pôsobenia rizík. Dôvod, prečo by mal byť takýto prístup dostačujúci bol, že tvorba opravných položiek na doposiaľ neexistujúce predpokladané straty nedáva preukazný a objektívny pohľad na finančnú situáciu banky. V súvislosti s týmto vznikali rozdiely vo vykazovaní vytvorených opravných položiek znehodnotených finančných nástrojov vykázaných v bilancií komerčnej banky na základe účtovného štandardu a v tvorbe opravných položiek pre kapitálovú primeranosť. V IAS 34 – Vykazovanie v priebehu účtovného obdobia - a IAS 39 – Vykazovanie finančných nástrojov – je kladený dôraz na prezentovanie verného a pravdivého obrazu k určitému dátumu o súčasnej finančnej situácii banky. Kvôli týmto štandardom slovenské banky štvrťročne vytvárajú opravné položky podľa identifikovaných strát na finančných nástrojoch, avšak nemôžu ich vytvoriť na základe predpokladov napríklad cyklických výkyvov alebo dopadu finančnej krízy. Kvôli dodržiavaniu požiadaviek obozretného podnikania v zmysle Basel III musia banky

vykazovať rozdielne výšky vykazovaných opravných položiek a opravných položiek, ktoré sú prezentované v bilancií. Kým banky nebudú môcť zahrnúť do tvorby opravných položiek riziká cyklických výkyvov, nebudú zostaviteľné dostatočné vankúše na ich zabezpečenie (Schwarzová, 2013).

Štandard IAS 39 bol prijatý v roku 1999 IASC v základnej verzii zameraný na uznávanie a meranie finančných nástrojov. V roku 2000 bol doplnený a v 2003 revidovaný. V novembri 2009 bol navrhnutý IFRS 9, ktorý mal byť jeho doplnenou verzou. Toto nahrádzovanie bolo rozdelené do troch fáz, ktorými boli klasifikácia a meranie, umorovaná hodnota a znehodnotenie finančného majetku a zabezpečovacie účtovníctvo (Pročková, 2011).

Regulácie bánk sa museli v posledných rokoch sprísniť v spojitosti s ekonomickou situáciou. Reakcia týchto noriem by mala kopírovať objektívny vývoj ekonomického prostredia, a tým pádom predchádzať nepríjemným skutočnostiam ako napríklad pádom významných bánk. Požiadavky nových štandardoch odzrkadľujú zmeny v rizikách v spojitosti uskutočňovania bankových činností.

Aj ratingové systémy bánk ako médiá sprostredkovania úverov klientom sa nepretržite inovujú, vyvíjajú a adaptujú na nové požiadavky a pravidlá regulátorov. Okrem bonity klienta slúžia aj na riadenie kreditného rizika alebo výpočet kapitálovej požiadavky na základe úverového rizika (Škodová, 2017).

Úverové riziko je pravdepodobnosť utrpenia finančnej straty na základe vstupu do portfóliovej investície alebo uzatvorenia zmluvy. Obsahuje riziko vyrovňania, protistrany, zníženia hodnoty pohľadávky, koncentrácie a krajiny (SLSP, 2018).

Z pohľadu nových štandardov vrátane dotknutého účtovného štandardu IFRS 9 finančná kríza zvýšila riziko finančných nástrojov, a to priamo ovplyvnilo výsledky komerčných bánk najmä v zmysle kapitálovej primeranosti a likvidity.

Od roku 2007 vznikali vážne problémy na finančných trhoch. Očakávalo sa spomalenie ekonomiky, až recesia. Banky na základe tlakov zo strany podnikateľov aj ostatných bánk strácali dôveru, čo vyústilo takmer až v zastavenie medzibankového trhu a následnou krízou likvidity. Zdvihla sa úroková miera medzi bankami navzájom, na čo centrálna banka reagovala znížením úrokových sadzieb na udržanie likvidity. Dôvod tohto problému sa našiel v nekvalitnom kapitále komerčných bánk, ktorý by túto skutočnosť odvrátil. Takýto kapitál pôsobí ako vankúš na riskantné poskytnuté pôžičky, a tiež predchádza systémovej kríze alebo kríze likvidity. Neustále zlepšovanie

štandardov a „vankúšov“ na zníženie rizika postupne prinášalo regulácie bánk v podobe takzvaného Basel I., Basel II. a Basel III., ktoré sú ďalej vysvetlené. Z tohto dôvodu počas krízy všetky banky držia kapitálové rezervy, ktoré v dostatočnej miere absorbujú riziko. V dôsledku toho akcionári a veritelia nie sú znepokojení a prospieva to ku lepšiemu vývoju trhu. Počas krízy majú banky ťažkú úlohu na jednu stranu uspokojiť akcionárov, ktorý chcú mať zisky zo svojich investícií pri investovaní čo najmenej časti kapitálu. Na druhej strane je dôležité nepreceňovať svoje schopnosti či pokúšať šťastie pri zvyšovaní rizika jednotlivých aktív. Tieto vyžadujú vyšší kapitál na naplnenie bezpečnostných vankúšov proti neočakávaným situáciám (Schwarzová, 2012 - 1).

Každá banka používa cudzie zdroje na generovanie peňazí. V tejto situácii však nemá dostatok zdrojov, a tak pre zisk musí podstupovať vyššie riziká. Tieto sa sledujú a banky ich musia vykazovať podľa finančných štandardov a taktiež vo vyhlásení kapitálovej primeranosti.

Tento štandard nahradzujúci IAS 39 ponechá niektoré jeho časti avšak hlavná časť zmien je orientovaná na finančné aktíva a ich klasifikáciu v portfóliách. Toto priamo zasiahne výšku vlastných zdrojov na požadovanú kapitálovú primeranosť a objem likvidity, ktorý musí banka mať. Zatiaľ nie je dostatočne veľa informácií a literatúry pre vytvorenie verejnej mienky, avšak celkovo by štandard mal pomôcť investorom urobiť správne investičné rozhodnutia založené na pravdivých informáciách. Časom by mali byť investori schopní posúdiť kvalitu aktív bánk najmä na základe opravných položiek ich súvah. Je to nevyhnutná informácia na investovanie z pohľadu rizík, do ktorých banka vstupuje a s tým spojenou kapitálovou primeranosťou. Finančná kríza s fluktuujúcimi finančnými trhmi zapríčinila zvýšenú mieru aktivity na regulovanie činností bánk. Kvôli nej museli banky snahe regulátorov stabilizovať ekonomiku dodržiavať 9% kapitálovú primeranosť do 30.6.2012 a ešte stále sa pripravujú na prijatie IFRS 9. Cieľom celej direktívy je donútiť banky mať čo najkvalitnejšie aktíva spolu s primeraným prehľadom o dianí v bankovom sektore, ktoré sú navzájom synchronizované Baselom III a v súhre s medzinárodnými účtovnými štandardami. V praxi to vytvorí nové absorpčné línie „vankúše“, ktoré posilnia kapitál bánk. Toto dokážu najmä prostredníctvom získania nových investorov alebo iných externých zdrojov. Tieto musia potom opatrne dať do finančných nástrojov s nízkou

mierou rizika. Situácia sa ešte sťaží pre banky, keďže napriek vysokým požiadavkám v prípade rizikových investícií, chcú mať dostatočný zisk (Schwarzová, 2012 - 1).

Ako spomíname štandard chce zjednotiť účtovné štandardy, kde ako príklad o podobnú snahu vidíme Európsku centrálnu banku. Jej snahou bolo pred niekoľkými rokmi presunúť národné úseky centrálnych bánk pod ECB. Týmto chcela dosiahnuť harmonizované vyhodnocovanie konsolidovaných výsledkov bankových domov popri už prebiehajúcej regulácii. Štandardy IAS 39 a IFRS 9 vyžadujú vyhodnocovanie aktívnych finančných nástrojov v nadväznosti na posudzovanie všetkých typov rizík. S vyhodnocovaním je úzko spätá aj potreba tvorby opravných položiek. Táto sa však v štandardoch líši a oba majú rozdielny pohľad na túto tvorbu ako samotný Basel III. Tento štandard mal byť pôvodne aplikovaný 1.1.2013, ale IASB posunula jeho aplikáciu aktuálne až na 1.1.2018 (IFRS, 2017). Od začiatku platnosti IFRS 9 bude potrebné v spojitosti s dodržiavaním smernice Basel III vytvárať opravné položky na očakávané straty z cyklických výkyvov rovnako tak, ako na pôsobenie finančnej krízy (Schwarzová, 2013).

Rada IASB v roku 2018 vydala dodatok k IFRS 9 v súvislosti s predčasným splatením s negatívnou kompenzáciou. Táto vzniká, keď zmluvné dlžník môže na základe zmluvných podmienok splatiť finančný nástroj pred splatnosťou ale výška preddavku môže byť nižšia ako nesplatená suma istiny a úrokov. Aby to bolo ošetrené cez IFRS 9 v amortizovanej hodnote musí táto kompenzácia predstavovať „primeranú kompenzáciu za predčasné ukončenie zmluvy“. Tieto predčasné splatenia sa potom musia oceňovať v reálnej hodnote cez výkaz ziskov a strát, ale mali by predstavovať malú časť celkových úverov (Tatra Banka, 2018).

Banky musia riadiť svoje riziko v súlade s obozretným podnikaním. Riziková mieru musia vždy voliť na základe akceptovateľnej straty a na zreteli musia mať aj krytie neočakávaných strát. Na tieto sa zameriava kapitálová primeranosť. Priamo sa ňou zamedzuje vystavovanie zdrojov banky príliš nadmernému riziku, ohrozujúcemu zdravie celej inštitúcie.

Štandard sa dá však jednoducho zneužiť na manipulovanie s vykázaným ziskom, keďže opravné položky sú odhadované vlastným modelom banky. Tento by sa mal riadiť predpokladmi expertov banky pripravujúcich ho na odsúhlasenie regulátorom. Na základe týchto vnútorných hodnotení ho potom regulátor môže povoliť. Zadá, aké metódy odhadu rizika sa môžu používať, aké aktíva a pasíva sa majú brať do úvahy,

ktoré môžu byť z vlastných zdrojov a kedy. Z týchto informácií sa vyjadrí, aké zabezpečenie má byť použité bankou na zníženie rizika, a ktoré úkony majú byť vyčíslené alebo ďalej preberané. Pravdivosť údajov bude potom na diaľku overovaná (Schwarzová, 2012 - 1).

Národná banka Slovenska vo vestníku rozoznáva 15 dodatočných druhov rizík. Sú nimi: 1) úrokové riziko; 2) akciové riziko; 3) devízové riziko; 4) komoditné riziko; 5) riziko spojené s opciami; 6) špecifické riziko dlhových finančných nástrojov; 7) všeobecné riziko dlhových finančných nástrojov; 8) špecifické riziko kapitálových nástrojov; 9) všeobecné riziko kapitálových nástrojov; 10) riziko koncentrácie; 11) riziko vysporiadania obchodu; 12) riziko obchodného partnera; 13) riziko štátu; 14) reziduálne riziko a 15) riziko vyplývajúce zo sekuritizácie (NBS, 2010).

Zníženie hodnoty finančných nástrojov sa považuje za náklad komerčnej banky. V súvahe banky sú uvádzané finančné nástroje v aktívach, ktoré sú znížené o opravné položky na strane pasív. Čím sú tieto opravné položky vyššie, tým sa zvyšujú aj náklady vo výkaze ziskov a strát, čo priamo zasahuje hospodársky výsledok účtovnej jednotky. V prípade straty sú opravné položky odpočítateľnou časťou z kapitálu Tier I. Basel vyžaduje proticyklické opravné položky, aj keď tieto nie sú súčasťou účtovného výsledku hospodárenia. Medzinárodné štandardy vyžadujú opravné položky objektívnych strát finančných nástrojov namiesto týchto predpokladaných cyklických fluktuácií. Zisk v krátkodobom finančnom výkaze v súlade s medzinárodnými účtovnými štandardami z účtovného obdobia sa počíta do kapitálu Tier I, a preto zvyšuje jeho celkovú veľkosť. Takýto zisk musí byť overený auditom. V prípade straty je odpočítateľnou položkou z Tier I kapitálu a nemusí byť auditovaný (Schwarzová, 2012 - 1).

Ďalší kapitál Tier 2 obsahoval podľa regulácie Basel II termínovaný podriadený dlh, hybridné kapitálové inštrumenty a rezervy z prehodnotenia fixných aktív. Po skončení činnosti banky sa má použiť na krytie strát preto sa označuje aj „Gone concern“ kapitál zaistenia. (Horvátová, 2013).

Regulatórny kapitál je spojenie spomínaného kapitálu Tier 1 a Tier 2. Slúži na krytie kreditného rizika, rizika vyrovnaní, rizika úpravy ocenenia pohľadávky, operačného rizika, trhových rizík a rizika protistrany v obchodnej knihe. Je označovaný aj ako vlastné zdroje. Z tohto rozdelenia Tier kapitálu sa potom následne ráta kapitálová primeranosť (Tatra Banka, 2018).

Kapitálová primeranosť je dynamický proces, ktorý sa musí neustále sledovať. Vyhodnocovaním a preverovaním sa zabezpečuje hodnovernosť pre regulátora, ako aj pre ostatné zaujaté osoby. V spojitosti s týmto je vhodné spomenúť účtovný štandard IFRS 9, ktorého zavedenie je už niekoľkoročným procesom.

Napriek usmerneniu Basel II. mnoho veľkých bánk nedokázalo absorbovať straty počas zväčšujúcej sa krízy, čo bolo vyhodnotené bazilejskou radou ako nedostatočné. Mnohé vytrvali iba vďaka pomoci, ktorú dostali od svojich vlád alebo akcionárov. Komisia so zreteľom na toto vytvorila novú smernicu Basel III., ktorá rozoberala kvantitatívne a kvalitatívne opravné položky na kapitál komerčných bánk. Doterajšie kapitálové vankúše boli zvýšené, ich dodržiavanie podmienené pokutami, a taktiež vyžadované udržiavanie primeranej miery likvidity v čase krízy. Nedostatočné pokrytie súvahových a podsúvahových rizík vždy bude základným dôvodom nestability bankového sektora. Základná požiadavka Baselu III. je, aby banky v Európskej únii mali dlhodobú stabilnú pozíciu vo finančnom sektore v každej časti ekonomického cyklu, harmonizácia dozoru nad bankami na medzinárodnej úrovni. Požiadavky stability by mali byť dosiahnuté prostredníctvom transparentnosti, zodpovednosti pri zavádzaní nových štandardov a regulácií ako aj vytváraní rezerv voči stratám. Kapitálová primeranosť má značnú spojitosť s účtovnými štandardami najmä kvôli jej závislosti od relevantnosti súvahy. Jej jednotlivé časti poukazujú na aktíva a pasíva banky, ktoré majú formu hlavne finančných nástrojov. U týchto sa vyhodnocuje riziko, ktoré je spojené s potrebou vyhodnocovania znehodnotených finančných nástrojov a to znovu s medzinárodnými účtovnými štandardami a Baselom III. Samotné sledovanie zatiaľ nezrealizovaných strát nerobí dostatočne dobrý obraz o finančnej situácii komerčnej banky. Toto je kvôli rozdielu medzi sledovaním požiadaviek medzinárodných účtovných štandardov a samotnej direktívy Basel II, ktoré nie sú v absolútnej súhre. Kontrolná funkcia zabezpečuje správne, preukázateľné účtovníctvo. Finančné výkazy prinášajú pravdivý a neskreslený pohľad na účtovné fakty v stanovenom čase, prezentácia týchto výkazov je pravdivá a obsah v súlade s realitou a účtovnými spôsobmi a metódami (Schwarzová, 2012 - 1).

Keďže modely založené na vzniknutých stratách v rámci štandardov boli často nedostatočné a oneskorené v zmysle opravných položiek, bola potreba tieto nedostatky odstrániť. IFRS 9 predstavuje včasnejšiu a primeranejšiu tvorbu opravných položiek cez nové požiadavky, klasifikáciu a oceňovanie. Podľa prieskumu bánk ECB sa zistilo,

nemali počas merania v roku 2017 konzistentné prahy významnosti na účely identifikácie zlyhania.

Opravné položky rátame ako náklad vo výkaze ziskov a strát. Zníženie opravných položiek v rovnakom období sa však neráta ako redukovanie tohto nákladu. Tým pádom môže nastať situácia, v ktorej podnik vykáže stratu v prvom období na základe takýchto opravných položiek a v druhom období zisk napriek menšej obchodnej činnosti v súvislosti so ziskami z rozpustenia opravných položiek. Na základe cyklického vývoja finančnej situácie krajín vydala Rada pre medzinárodné účtovné štandardy štandard IFRS 9 (Schwarzová, 2012 - 1).

V roku 2013 bola dodatočne prijatá novela štandardu IFRS 9 upravujúca vykazovanie finančných nástrojov. Toto doplnenie textu štandardu bolo venované už spomínanej poslednej požiadavke aplikácie IFRS 9, a to zabezpečovaciemu účtovníctvu. V nej je štandard doplnený o možnosť zabezpečenia aktív banky voči stratám derivátmi alebo iným finančným majetkom či záväzkom. Myslí sa pod tým napríklad zabezpečenie zahraničnej pohľadávky opciami proti kurzovým stratám. Tento dodatok môže meniť výsledok hospodárenia a z tohto titulu je striktne vymedzený možný predmet zabezpečenia, možné nástroje zabezpečenia a ďalšie podmienky spolu s výnimkami (Trumpach, 2014).

1.2 Súčasný stav riešenia problematiky v zahraničí

Riziko môže byť definované mnohými spôsobmi, ale obvykle obsahuje štyri faktory: (1) možnosť, že sa stane nechcená udalosť, (2) veľkosť straty pri nečakanej udalosti, (3) pravdepodobnosť, že nepôjde všetko podľa predpokladov a (4) efekty nepriaznivého výsledku (GARP, 2009). Je dané volatilitou príjmov, ktoré vytvárajú možnosť straty. Toto riziko je v bankách kryté kapitálom (Scott, 2005). Vzťahuje sa aj na doteraz nepredvídateľné udalosti, označované tiež ako „čierne labute“, ktoré sa obvyklou dedukciou minulosti nedajú predpovedať ako napríklad nadchádzajúca kríza (Skoglund, 2015). Podľa usmernenia Basel II rozoznávame tri základné typy kontrolovaných rizík, ktoré ovplyvňujú potrebu tvorby rezervného kapitálu (GARP, 2009) a tými sú:

- kreditné;
- trhové riziko;

- operačné.

Taktiež v publikácií vymedzujeme tri „ostatné“ riziká: (1) likvidity, (2) biznisu a (3) reputácie, napriek tomu, že súčasne napríklad riziko reputácie sa podľa autorov zaraďuje pod operačné (GARP, 2009). Niektorí autori však delia riziká iným spôsobom, kde v základnom rozdelení kreditné a trhové riziko ostáva, ale ďalej uvažujú o likvidnom, úrokovej sadzby, riziku nezhody, trhovej likvidity a devízové riziko (Florez, 2011). Ďalšie delenie rizika môže byť na finančné a nefinančné, ktoré bližšie preberáme pri operačnom riziku (Scott, 2005).

Podľa hlavného rozdelenia členíme riziko na:

a) Kreditné riziko zastávajúce potenciálnu stratu banky v prípade, že druhá strana, dlžník, nedodrží svoju povinnosť. Touto povinnosťou je splácať úver a stanovený úrok podľa dohodnutých podmienok. Je to najväčšie riziko, ktoré banky podstupujú, často používané ako synonymum s rizikom zlyhania. Vyjadruje možnosť, že úvery alebo cenné papiere nebudú splatené (GARP, 2009). Najväčšie riziko je to pre banky najmä pohľadú bankovej súvahy, keďže napriek inováciám v bankovom sektore stále viac ako jej 70% má súvis s kreditným riskom (Van Greuning, 2009).

Komponenty kreditného rizika na úrovni jednotlivých účastníkov alebo aktív sú riziko zlyhania, migrácie, expozície, splatenie pri zlyhaní a riziko protistrany. Okrem týchto uplatňujeme aj korelačné riziko, ktoré jednotlivým aktívam priradí pomer v akom sa vyskytujú u celej skupiny aktív naproti súvislosti s jedným aktívom. Čím vyššia je táto korelácia, tým je kreditné riziko vyššie. Navyše banky uvažujú aj nad koncentráciou, ktorá jednoducho prideluje vyššiu rizikovosť nižšiemu počtu rovnakých aktív v skupine. Napokon na úrovni portfólia sa ešte spomína riziko rozptylu a riziko krajiny (Florez, 2011).

Kreditné riziko v portfóliách je nová záležitosť pre teóriu. Kategória metriky na túto špecifickú úlohu využíva často VAR (Value at risk), ktorá sa snaží odhadnúť prípadné straty. Postupom času sa vyvinuli aj mnohé iné modely používané na tento účel, ale používajú sa najmä na regulácie a ako nástroj pre manažérov. Regulátor dovoľuje bankám používať vlastné modely na rátanie kreditného rizika. Takýmito typmi modelov sú napríklad pokročilé interné hodnotenia nazývané aj AIRB, ktoré scelujú mnoho aktív do skupín s podobnými znakmi. Tieto podliehajú analýze z hľadiska vystavenia sa riziku zlyhania (EAD – Exposure at default), straty pri zlyhaní (LGD – loss given default) a pravdepodobnosti zlyhania (PD – probability of default). Základné

predpoklady tohto portfólia nie sú vždy v súlade s manažérskym pohľadom bankovníctva (Giordani, 2013). Hlavný problém spojený so stanovovaním tohto rizika je, že nie je dostatok adekvátnych údajov. Mnoho výskumov sa pokúšalo vyriešiť tento problém, ale nenašli realizovateľnú variantu. Tým pádom si nemôžeme byť istý, že v prípade ďalšej krízy budú stále dostatočné ochranné prvky regulátora (Segoviano Basurto, 2007).

Prijatie vlastného modelu oceňovania kreditného rizika sa skladá z mnohých krokov, ktoré sú zamerané najmä na zabezpečenie dostatočnej presnosti a konzistentnosti. Pri validácii modelu prichádza banka do styku s dvoma štádiami vzhľadom na proces uznania zo strany regulátora. Tento na začiatku vyvíjania nového ratingového systému musí schváliť používané ratingové systémy alebo nové vytvorené spolu s modelom (Giordani, 2013). Pri pohľade banky na kreditné riziko môžeme spomenúť tzv. PRISM model (Perspective, Repayment, Intention, Safeguard, Management). „Perspektíva“ (perspective) zahŕňa v sebe porovnávanie potenciálneho riziku s výnosmi. Sú to stratégie, ktoré by mohli dodatočne zlepšiť situáciu klienta a aj rozhodnutie o výške úrokov. Pri „splatení“ (repayment) banka uvažuje nad troma rôznymi spôsobmi a to krátkodobým, dlhodobým a externým splatením (Glantz, 2011).

Riziko rozptylu a najmä riziko krajiny považujeme za dôležité viac rozvinúť keďže sa budeme v práci venovať aj portfóliám aktív banky. Riziko rozptylu („Spread risk“) je potrebné najmä pri hodnotení cenných papierov, pretože určuje rozdiel medzi rizikovosťou investícií a investíciami bez rizika. Na tomto základe z mnohých faktorov sa kompenzuje kreditné riziko investorom. Sú základom pre všetky bankové knihy fixovaných finančných nástrojov ako napríklad dlhopisy a fixované deriváty (Florez, 2011).

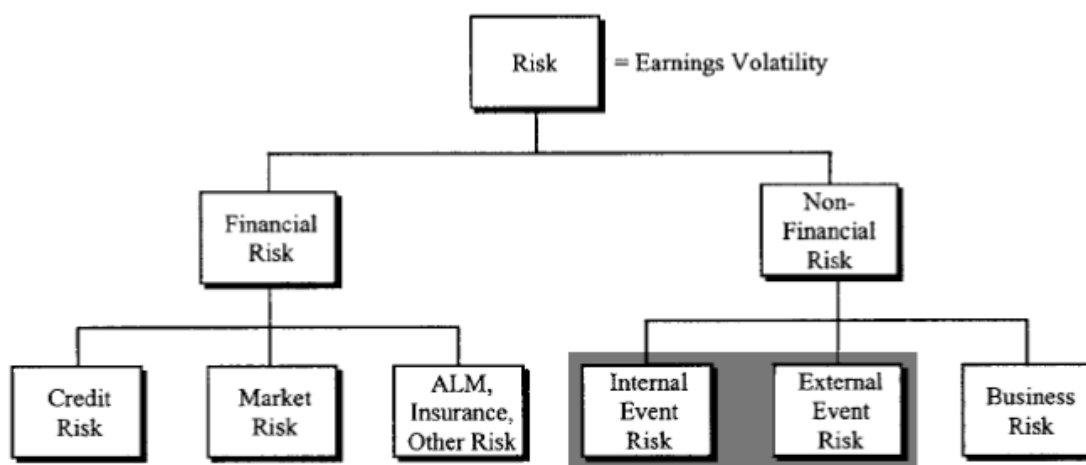
Riziko krajiny môžeme chápať hlavne v zmysle medzinárodných pôžičiek s jedinečnými riskami plynúcimi z pohľadávky banky v zahraničí. Ak je dlžník vláda, tak tento risk krajiny nazývame risk suverenity (Mehta, 2008). Toto riziko nazývané aj riziko suverenity hovorí o riziku „krízy“ v krajine. Je to riziko zlyhania hlavných emitentov ako sú centrálné banky alebo štátni vlastnené banky. V tomto prípade by sa robili reštrukturalizácie dlhov s nejasným časovým horizontom platieb. Často sa toto riziko spomína taktiež ako „transferové riziko“, kedy by nebolo možné preniesť peniaze do inej krajiny v dôsledku lokálneho právneho zásahu alebo nekonvertibility. V praxi sa stanovuje minimálnym rizikom dlžníka v krajine alebo vrchnou hranicou pre rating

krajiny, keďže v prípade zlyhania toto riziko postihne každého v tejto oblasti (Florez, 2011).

b) Trhové riziko rozoberá straty z pohybov v trhových cenách, ktoré sú výsledkom zmien úrokových sadzieb, výmenných kurzov a cien cenných papierov a komodít. Väčšinou sa toto riziko koncentruje na obchodnú knihu banky zatiaľ čo samotná banková kniha z tohto pohľadu nie je rozoberaná. Tu sa spomína riziko pre skupinu aktív, ktoré sú ovplyvňované rovnakým spôsobom trhom, avšak aj jednotlivé aktíva. Používajú sa tu pojmy ako systematické riziko, nepriaznivý pohyb cien v celom spektre aktív alebo špecifické riziko, zmeny ceny aktíva bez pohybu trhu (GARP, 2009). Týka sa však najmä nástrojov s fixným príjmom, akcií, komodít, mien a súvisiacich nesúvahových kontraktov (Van Greuning, 2009). Niektorí autori spomínajú jednoducho riziko straty v súvahových a nesúvahových položkách kvôli pohybu na trhu (Scott, 2005).

c) Operačné riziko vyjadruje možnosť straty na základe neprimeraných alebo nesprávnych vnútorných procesov, správania ľudí alebo udalostí mimo banky. Taktiež doňho zahŕňame právne riziko a na druhú stranu sa doň nezahŕňa strategické riziko alebo riziko reputácie (GARP, 2009). Oproti trhovému riziku, ktoré sa banky snažia optimalizovať, toto riziko je dôležité minimalizovať. Najmä nájdením správnych spojení v procesoch, obozretnou kontrolou, jasným vykazovaním a jasným poukazovaním na príčiny trendov a vyvodzovanie zodpovednosti (Van Greuning, 2009). Celistvý obraz na riziko so zvýraznením operačného rizika poskytuje vo svojej publikácii Scott.

Schéma 1 Definícia operačného rizika v celkovej klasifikácii bankových rizík

Zdroj: spracované podľa Scott (2005).

Ako je spomenuté jeho definícií, Scott (2005) poníma riziko ako následok volatilných príjmov. Dôvody tejto volatility delí na finančné a nefinančné. Finančné riziká podľa neho spočívajú v kreditnom riziku, trhovom riziku a ostatných ako manažment aktív a pasív (ALM) alebo poistenie (Insurance). Tvrdí, že nefinančné riziko nie je špecifické pre banky, ale týka sa aj všetkých podnikov. Obchodné riziko (Business risk) podniky znášajú vo forme znižovania dopytu, zmien ceny, zastaranej technológie alebo aj nových regulácií ako v našom prípade. Operačné riziko je z jeho perspektívy (1) riziko z interných udalostí (Internal Event Risk) ako okrem už spomenutých aj podvody alebo náklady za nedostatočný súlad so zákonmi a (2) riziko externých nekontrolovateľných udalostí, ktorými je napríklad vojna alebo zemetrasenie. Kapitál banky sa kvôli požiadavkám na kreditné, trhové a operatívne riziko delí na viaceré časti. Sú nimi kapitál Tier I, Tier II, Tier III a odpočítateľné položky z kapitálu (Bazilej, 2005).

Kapitál Tier I, základný „core“ kapitál, sa skladá najmä zo základného imania a rezerv. Tento fakt je jediný element, ktorý majú všetky krajiny spoločné v bankovom systéme. Je plne ukazovaný vo vydaných dokumentoch v účtoch a na jeho základe sa robí väčšina trhových rozhodnutí spojených s kapitálovou primeranosťou. Má najzásadnejší vplyv na ziskové marže a schopnosť banky súťažiť na trhu. Banky pri ňom musia dbať na dobrú kvalitu a výšku týchto prostriedkov. Tento základný element, Tier I, musí byť minimálne 50% bankovej základne kapitálu. Kapitál Tier II nemôže presahovať objem kapitálu Tier I. Tento sa skladá z neuverejnených rezerv, rezerv z precenenia, všeobecných oprávok alebo rezerv na straty z úverov, z kapitálových nástrojov hybridného dlhu a fixovaného podriadeného dlhu. Tier III v kapitále banky predstavuje podriadený dlh zameraný na trhové riziko (Bazilej, 2005). V znení Basel III Tier I zastáva kmeňové akcie banky a nerozdelený zisk, od ktorých odčítame úpravy regulácie ako napríklad goodwill (Chorafas, 2012).

Ďalej v znení regulácie spomína dodatočný kapitál ku Tier I, v ktorom sú zahrnuté aj prioritné akcie a ďalšie finančné nástroje v súlade s reguláciou. Kapitál Tier II tu definuje dlhovými nástrojmi podľa kritérií Baselu na redukovanie strát zo zlyhaní bánk (Chorafas, 2012).

Štandardy IFRS sú dominantné medzinárodné účtovné štandardy. Vydáva ich IASB (Rada pre medzinárodné účtovné štandardy) a táto prevláda v oblasti používaných účtovných štandardov nad OECD skupinou účtovných štandardov (OECD Working

group on Accounting Standards) a inými. Potreba štandardov bola vyslovená už v roku 1976 Sirom Henrym Bensonom, zakladajúcim predsedom predchodcu IASB – IASC (International Accounting Standards Committee). Tento predpovedal dôležitosť budúcich štandardov. Celý vývoj je často popisovaný slovom konvergencia. Je to tak pretože proces vytvárania štandardov je založený na vytváraní podobností v štruktúre, procesoch a výkonoch. Napríklad konvergencia pre zavedenie všeobecných právoplatných pravidiel alebo konvergencia ako výsledok procesu, ktorý viedol ku zjednoteniu národných politík. Už v 40. rokoch minulého storočia boli snahy z pohľadu makroekonómie o medzinárodne porovnateľné finančné účty. Stalo sa tak pri vyhlásení Maršalovho plánu v Amerike v roku 1947 a založením Organizácie pre hospodársku prácu a rozvoj (OEEC – Organization for European Economic Cooperation). Tieto nachádzali problém v porovnávaní štatistických dát jednotlivých krajín a verejných výdavkov, na základe ktorých chceli poskytovať finančnú pomoc. Vtedy OEEC a UN (Spojené štáty) začali v rovnakom čase pracovať na zjednotení národných príjmových účtov. Tieto sa spojili v roku 1956. Po druhej svetovej vojne sa dlhšie preberala myšlienka zjednotenia štandardov v Amerike, kým UNESCO založilo svoj Medzinárodný inštitút účtovníctva. Po ňom sa v roku 1951 založila Európske združenie expertov v oblasti kompatibility (EUC), ktoré fungovalo v spolupráci 19, neskôr od roku 1963 24 štátov do roku 1970. O niekoľko rokov neskôr Európska ekonomická komunita (EEC) začala program na harmonizáciu finančného účtovníctva členských štátov. Tieto štandardy boli však iba pre členov združenia rovnako ako v roku 1977 Medzinárodná účtovnícka skupina s členmi Kanada, Spojené štáty a Veľká Británia. Niekoľko ďalších zoskupení sa pokúšalo o zjednotenie štandardov, avšak zásadná zmena bola až v spomínanom roku 1973, kedy sa sformoval IASC (Zimmermann, 2013).

V roku 1988 Basel I. zameraný na kreditné riziko požadoval, aby banky regulovali kapitál prinajmenšom v 8% ich celkových riskantných aktív (Giordani, 2013):

$$\text{Úroveň kapitálu}_{\text{Basel I}} = \frac{\text{Regulovaný kapitál}}{\text{Riskantné aktíva}} \geq 8\%$$

(Giordani, 2013)

Po 27 rokoch prijatia Baselu sa stále bralo do úvahy prostredie bánk, ktoré sa neustále sledovalo. Najmä požiadavky na kapitál z roku 1996 boli iba rozšírené o trhové v roku 2004 aj operačné riziko. V menovateli je trhové a operačné riziko vynásobené 12,5 (recipročná hodnota 8), aby sa zachovala konzistentnosť menovateľa (Giordani, 2013).

Úroveň kapitálu_{Basel 2}

$$= \frac{\text{Regulovaný kapitál}}{RWA_{\text{Kreditné riziko}} + 12,5 * K_{\text{Trhové riziko}} + 12,5 * K_{\text{Operačné riziko}}}$$

(Giordani, 2013)

V Baseli II sa vysvetľujú princípy rozvíjania a narábania v rámci operatívneho risku a dôraz sa kladie najmä na rozvoj primeraného vnútorného prostredia banky na manažment tohto risku, jeho identifikácia, posúdenie, monitorovanie a kontrola, rola bankového dozoru a transparentnosti (GARP, 2009).

Najnovší Basel III preberá dve hlavné témy a to reorganizáciu existujúcich štandardov obozretnosti, ktorými sú požiadavky na kapitál, a tie štandardy, ktoré boli nedávno zavedené ako úplný začiatok regulovania oblastí ako napríklad likvidita banky (Chorafas - 2012).

Účtovné štandardy datujú svoj začiatok do roku 1973. Do roku 1988 uvádza literatúra ich spôsob ovplyvňovania účtovníctva iba ako deskriptívny alebo popisný, ktorý zahŕňal štandardy IAS 1 až 26. Tento normatívny prístup bol nastal po tom, ako deskriptívne (zberajúce) metódy štandardov nadobudli istú zákonnú formu. Od roku 1989 sa zmenil prístup na normatívny. Spolu s touto zmenou boli mnohé revízie štandardov, ako aj dodatočné nové štandardy IAS 27 až 39. Od roku 2001 sa zmenilo pomenovanie medzinárodných účtovných štandardov (IAS) na medzinárodné štandardy finančného vykazovania. Od tohto roku mierili na dva ciele, ktorými boli zníženie počtu alternatívnych metód pri používaní štandardov a prepracovávanie detailov aby boli detailnejšie a normatívne (Zimmermann, 2013).

Nástupca IAS 39 je už niekoľko rokov pripravovaný IFRS 9. Celá verzia štandardu IFRS 9 bola vydaná IASB 24. júla 2014. Obsah tohto štandardu vymedzuje klasifikáciu a meranie finančných aktív reálnou hodnotou inými metódami pre niektoré

dlhové nástroje. Taktiež uvádza model, ktorým sa budú dopredu odhadovať straty. V samotnej klasifikácii a meraniach finančných pasív nie sú zmeny okrem aktívnych zmien v dôsledku zmeny kreditného risku. Tento sa cez reálnu hodnotu priamo prenáša do pasív. Mal by mať značný dopad na účtovné jednotky s vysokým objemom finančných aktív (PWC, 2014 - 1).

Štandard prechádzal niekoľkými úpravami, ktoré začali finančnou krízou. Počas nej sa G20 zamerala na vytvorenie jednotného zoskupenia štandardov s vysokou kvalitou. IASB sa rozhodla pôvodný IAS 39 nahradiť a nový štandard rozdeliť na tri časti. Týmto sú klasifikácia a meranie, znehodnocovanie a hedžing. V novembri 2009 IASB vydalo IFRS 9. Tento klasifikoval a meral finančné aktíva pomocou amortizovanej ceny a reálnej hodnoty cez zisk alebo stratu („FVPL“). V marci 2013 IASB vydalo dodatočný návrh na zmeny v IFRS 9, ale FASB (Rada pre účtovné štandardy – USA) presadzovala rozdielny model merania a klasifikácie. Následne v novembri 2013 vydala IASB podmienky hedžingu vynímajúc makrohedžing a v júli 2014 bola vydaná nová a plná verzia IFRS 9 s novým účtovaním hedžingu, znehodnotenia a klasifikácie s meraním (PWC, 2014 - 1).

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom práce je vyhodnocovanie rizík znehodnotených úverových pohľadávok vybraných bánk SR v zmysle IFRS 9.

Špecifikácia bola zameraná výhradne na slovenské banky, presnejšie SLSP, a.s. VÚB, a.s. a Tatra Banku, a.s. čím jej podľa nášho názoru dodávame relevantnosť a využiteľnosť. Okrem územného ohraničenia je dôležité spomenúť, že sme sa venovali najmä novším údajom. Dôvodom je oficiálna platnosť medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9, ktorý je záväzný až od 1.1.2018. V tomto svetle by nebolo natoľko užitočné skúmať staršie údaje. Budeme preto používať údaje počnúc rokom 2010.

Pre splnenie hlavného cieľu sme si vytýčili nasledujúce čiastkové ciele:

- vyhodnotiť vývoj viacerých makroekonomických ukazovateľov a to najmä HDP a zamestnanosť a ich vplyv na úverové pohľadávky cez opravné položky bánk;
- vyhodnotiť vývoj opravných položiek bánk;
- zhodnotiť prípravu a reakciu bánk SLSP, a.s., VÚB, a.s. a Tatra Banka, a.s. na medzinárodný účtovný štandard IFRS 9.

3 Metodika práce a metódy skúmania

Práca má štandardnú štruktúru delenia na teoretickú a praktickú časť. Pri písaní diplomovej práce sa pridrižujeme najnovšími pokynmi pre písanie záverečných prác z Ekonomickej univerzity v Bratislave, z akademického roku 2016/2017. Tieto definujú obsah, pomer teoretickej a praktickej časti a ostatné náležitosti. Okrem nich prihliadame aj na internú smernicu č. 8/2017 o záverečných a habilitačných prácach, kde sa najmä spájajú zákony so školskými predpismi, definuje sa štruktúra záverečnej práce, citovanie a formálna úprava.

V teoretickej časti delíme informácie sekciou na domáce a zahraničné. Mali sme pri tom zreteľ na definovanie najmä dôležitých pojmov používaných v práci ako základ témy našej diplomovej práce. Keďže tento prehľad dáva robustný podklad na našu analýzu, niektoré časti sme dedukovali priamo v teórii a niektoré sme až v praktickej časti dávali do súvisu s informáciami v účtovných závierkach od bánk v spolupráci s regulátormi. Túto literárnu rešerš sme realizovali cez prieskum na univerzitných knižniciach na Slovensku a aj v zahraničí. Ďalej sme hľadali relevantné nariadenia a regulácie, prechádzali sme stránky regulátorov a inštitúcií a napokon aj skúmaných bankových domov. Z týchto zdrojov sme spravili objemný súhrn údajov, ktoré sme cez postupné spracovanie v čo najintuitívnejšej logickej postupnosti použili v tejto časti.

Cieľom tohto rozdelenia teórie je okrem jasnej separácie, prehľadné nachádzanie prepojenia medzi inteligenciou v našej krajine a v iných krajinách. Informácie o ich názoroch sme získavali hlavne zo spomenutých online knižníc ako Wiley online library a knižných dokumentov. Sú zamerané na definíciu rizík, medzinárodných účtovných štandardov a bankových regulácií.

V praktickej časti sme najskôr robili súhrn údajov, z ktorých sme makroekonomické ukazovatele brali zo stránok OECD, Svetovej banky, Štatistického úradu SR a Európskej Centrálnnej Banky. Údaje o bankových ukazovateľoch za Slovenskú republiku sme brali z databázy Národnej banky Slovenska a za jednotlivé inštitúcie z ich konsolidovaných účtovných závierok z 31.12.2017.

Následne sme postupovali dedukciou informácií z makroekonomického hľadiska cez údaje bánk do novoprijatého medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9. Makroekonomické aspekty ovplyvňujú ekonomiku ako takú a na základe vysvetlenia

ich priebehu vieme bližšie určiť vedľajšie vplyvy na bankové údaje. Tieto sú ovplyvnené skôr reguláciami a inštitúciami ako napríklad Európskou Centrálnou Bankou. Napokon zmeny, na ktoré sa budeme zameriavať sú spôsobené priamo spomínaným štandardom a aj predošlými vplyvmi prostredia.

Po tejto analýze budeme kumulovať informácie o bankách SLSP, a.s. VÚB, a.s. a Tatra Banke, a.s. Následne v syntéze budeme jednotlivé parametre dávať dohromady a robiť širší prehľad na pripravenosť každej banky na už platný medzinárodný účtovný štandard IFRS 9. Ku koncu ich porovnáme navzájom a vyvodíme závery ako hodnotia riziká.

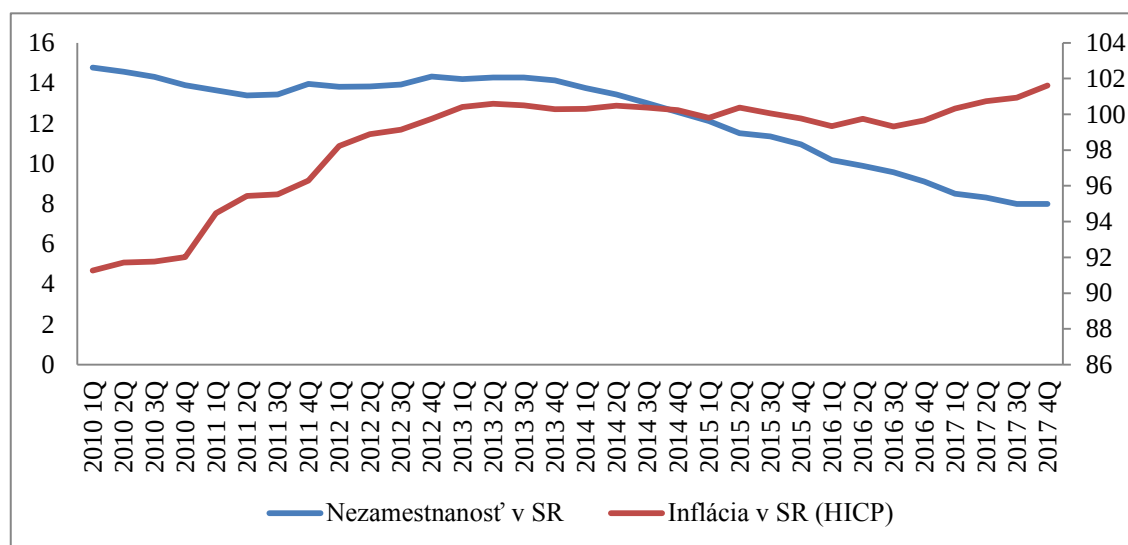
4 Výsledky práce a diskusia

Zbierali sme údaje od roku 2010, keďže popisovaný štandard je záležitosťou posledného obdobia. Vzťahuje sa najmä na následky kríz, ktoré ho predchádzali a to najmä v rokoch 2007 až 2009. Budeme vysvetľovať makroekonomické ukazovatele vplývajúce a z časti vysvetľujúce agregátne údaje bánk. Potom budeme prechádzať účtovnými závierkami jednotlivých bánk a sledovať ich zainteresovanosť v príprave na nadchádzajúcu platnosť štandardu IFRS 9.

4.1 Makroekonomické ukazovatele vplývajúce na úverové pohľadávky

Nezamestnanosť a inflácia určite pôsobia na schopnosť ľudí splácať úverové pohľadávky. Nezamestnanosť priamo celoplošne zasahuje príjmy obyvateľstva a čím je nižšia, tým je celkovo viac prostriedkov, ktorými splácame. Od roku 2010 nezamestnanosť postupne klesala z 14,7% cez mierne zastavenie trendu v 2Q 2013, kde ostala na výške 14,28% a opäť pomaly klesala. Tento všeobecne klesajúci trend je priaznivý pre našu ekonomiku a úverové pohľadávky sú lepšie splácané obyvateľstvom (Graf 1).

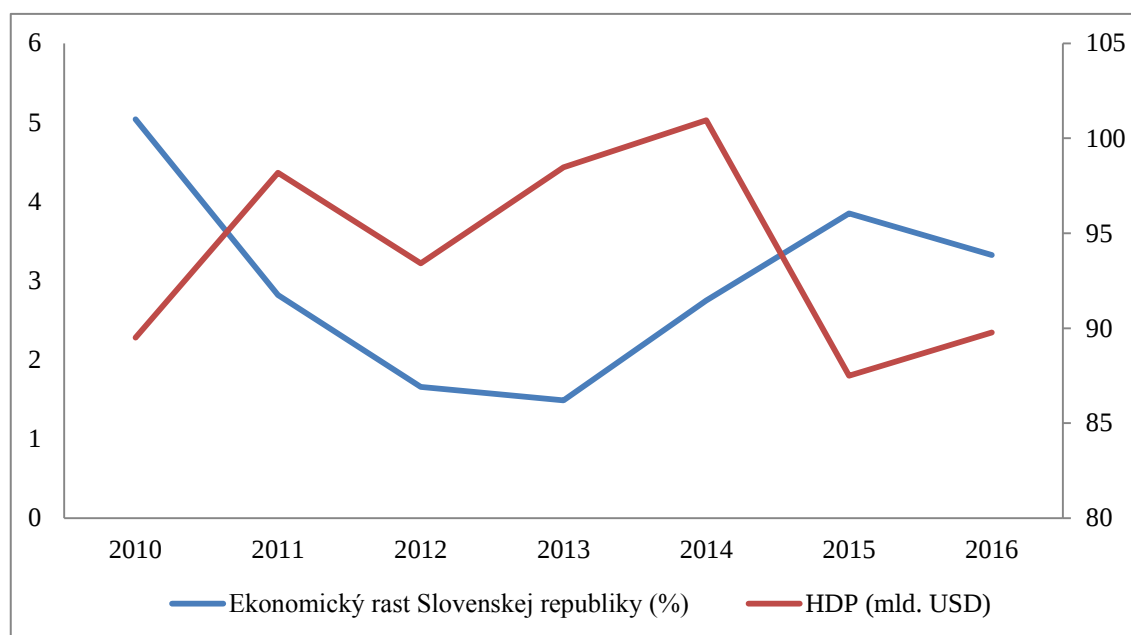
Graf 1 Nezamestnanosť a inflácia v SR (%)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z OECD a ECB.

Inflácia má dvojakú stránku pri vysvetľovaní priebehu. Na jednej strane signalizuje dobré smerovanie ekonomiky, ktoré je sprevádzané zvyšovaním jej celkovej úrovne ako HDP alebo spotrebu. Na druhej strane sa zvyšujúca inflácia sa prejavuje zníženou schopnosťou ľudí zakúpiť si produkty. Vysoké hladiny inflácie však môžu ešte aj stimulovať ukladanie prostriedkov na dlhodobejšie a bezpečnejšie formy ochrany peňazí, prípadne pri politike lacných peňazí aj ku zobratiu úveru.

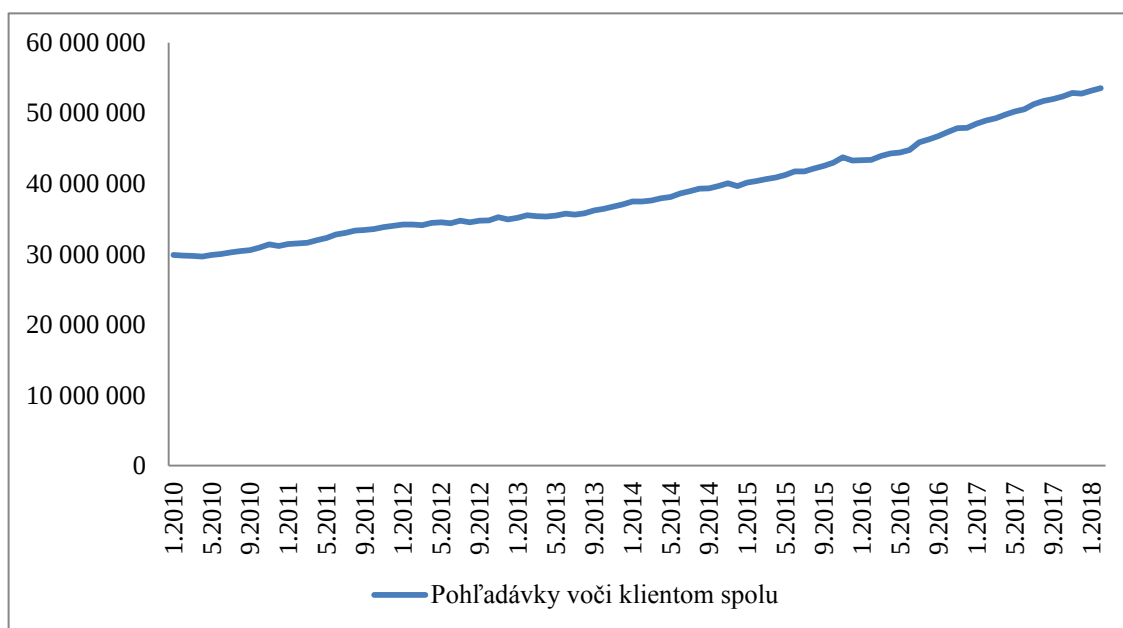
Graf 2 HDP a ekonomický rast v SR

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z WB.

Hrubý domáci produkt má podobný priebeh ako ostatné spomínané ekonomické štatistiky avšak jeho vplyv nie je z grafu jasne znateľný. Je všeobecne známe, že ak sa darí ekonomike napredujú aj iné ekonomické ukazovatele. Práve HDP je jeden z nosných ukazovateľov ekonomiky štátov. V roku 2012 na rok 2014 sme mali značný nárast o 7,534 z 93,414 na 100,948 miliárd USD, ktorý bol nasledovaný hlbokým prepadom na 87,501 v roku 2015. Toto mohli spôsobiť lepšie podmienky pre investície, ktoré sa následne neopakovali. Prípadne tento kapitál bol neprimerane prerozdelený medzi tieto dve obdobia vo forme či už spomínaných úverov alebo investícií z niektorých subjektov štátu. Ekonomický rast Slovenskej republiky je však lepší ukazovateľ ako HDP. Zahŕňa zmeny HDP a zahŕňa do nich rôzne iné faktory ako už spomenutú infláciu (Graf 2).

Graf 3 Suma pohľadávok voči klientom v SR (tis. EUR)

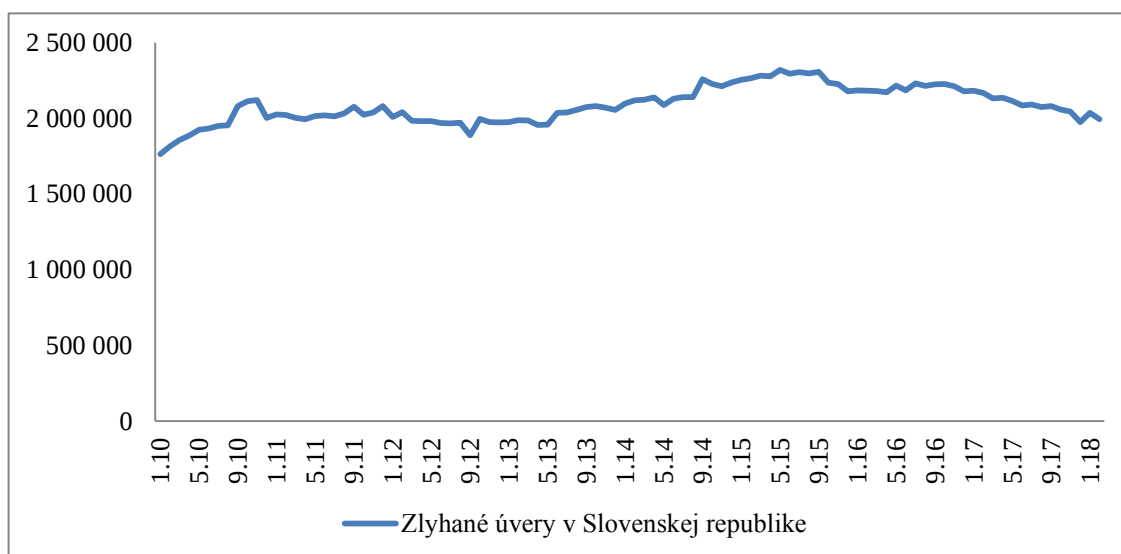

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z NBS.

Napriek následkom krízy sa objem pohľadávok poskytnutých klientom na Slovensku zvyšovali. Bolo to značne zapríčinené opatreniami Európskej únie či už tlačením peňazí, výkupmi cenných papierov alebo politikou lacných peňazí (Graf 3). Tento priebeh pravdaže odráža aj už spomenutý stabilný vývoj inflácie s nezamestnanosťou. Všetky tieto pozitívne faktory vplývajúce na ekonomiku ako aj obyvateľstvo prinútili aj regulátorov, aby pritvrdili. Spomínané opatrenia Basel I až III mali smerovať najmä ku redukovaniu strát pri ďalšom možnom kolapse ekonomiky. Všetky dodatočné opatrenia sa spolu aj so zlepšujúcou sa situáciou na trhu postupne aplikovali vo forme, ktorú by zvládli banky v tom čase.

Od prijatia eura sa suma celkových pohľadávok voči klientom pomaly zvyšovala. Tento trend nie je vhodné podľa nás interpretovať iba ako zväčšený objem, keďže nezahŕňa zvýšenie cenovej hladiny. Za týchto 8 rokov sa zvýšil objem poskytnutých úverov o 23,66 miliárd EUR z pôvodných 29,88 miliárd EUR, čo predstavuje vzrast o 79,17% (Graf 3). Kumulovaná inflácia pritom dosiahla rozdiel 11,54% v tomto období od januára 2010 do februára 2018 (Graf 1). Môžeme už tým pádom potvrdiť, že Slovenskej ekonomike sa darilo a tým pádom sa v týchto podmienkach zvyšoval aj objem pohľadávok klientom.

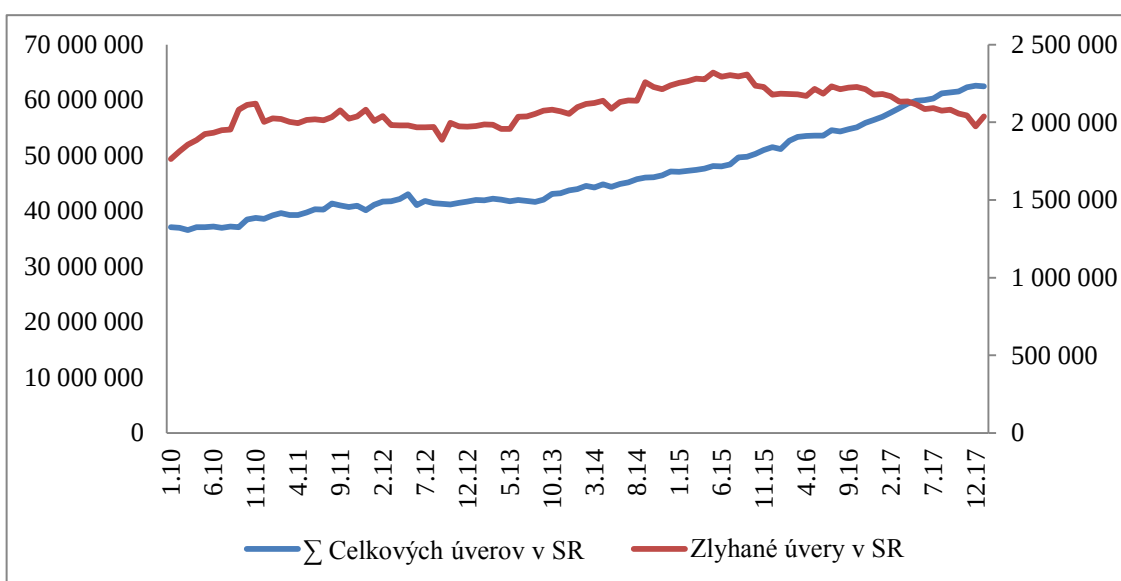
Graf 4 Zlyhané úvery SR (tis. EUR)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z NBS.

So zvyšujúcimi sa úvermi by mali za podmienok rovnakej kvality finančných aktív rásť aj znehodnotené pohľadávky a zlyhané úvery. Na zlyhaných úveroch sme zaznamenali veľký skok v septembri 2010, kedy medzimesačne vzrástli o 126 968 tis. EUR, čo spätne po štvrt' roku nasledovalo vyrovnanie (znížením) o 118 903 tis. EUR. Celkový trend bol stúpajúci až do mája 2015, odkedy začal z hodnoty 2 319 945 tis. EUR byť pozitívny a znižoval sa do decembra 2017 na 1 974 862 tis. EUR s miernym zvýšením v januári a poklesom na najnovšie obdobie na 1 993 972 tis. EUR (Graf 4).

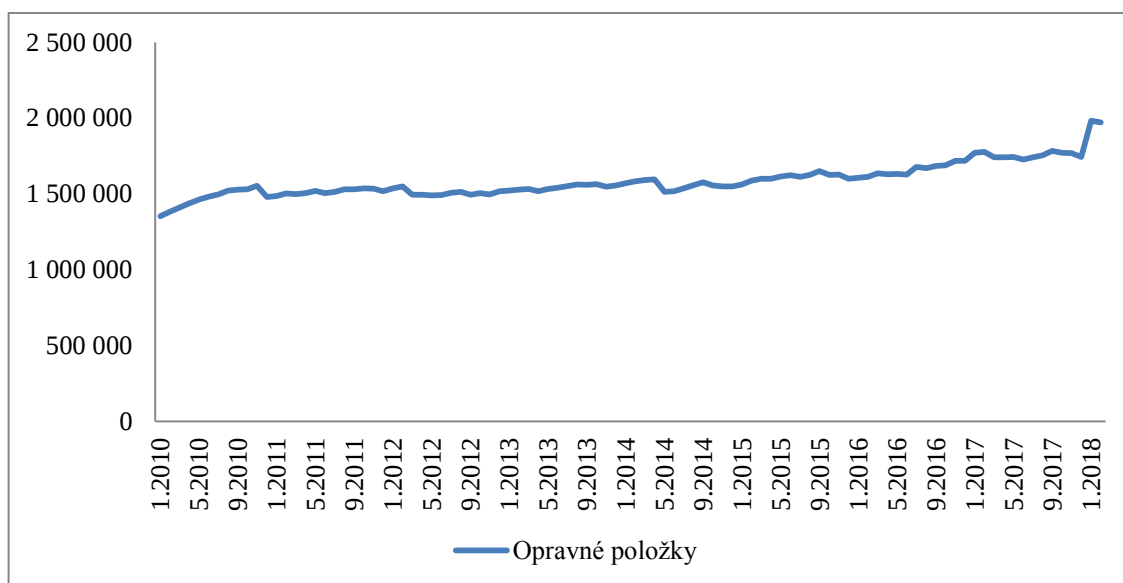
Graf 5 Pomerové zobrazenie celkových úverov ku zlyhaným úverom v SR (tis. EUR)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z NBS.

Zlyhané úvery mali o dosť volatilný priebeh ako celkové poskytnuté úvery. Zaujímavým javom je, že značne zvýšené hodnoty sú až v oneskorení po najväčších krízových rokoch. Zarážajúci je fakt, že aj po znižovaní úrokových sadzieb ostali zlyhané úvery na vysokej hranici. Toto by mohla bližšie objasniť nezamestnanosť, ktorá mala podobný vývoj do strany ako zlyhané úvery až do roku 2013. Suma celkových úverov v SR rovnako ako zlyhané úvery v SR odzrkadľujú celkové úvery nielen pohľadávky voči klientom. Je však správne naznačiť, že zlyhané úvery majú pomerovo podobný priebeh ako suma celkových úverov. Zlomový bod je v polovici roku 2015, odkedy začali klesať naproti stále rastúcemu celkovému objemu pohľadávok voči klientom. Mohlo to byť v dôsledku už zlepšujúceho sa stavu finančných nástrojov v bankách respektíve ozdravovaniu týchto aktív (Graf 5).

Graf 6 Priebeh opravných položiek v Slovenskej republike (tis. EUR)

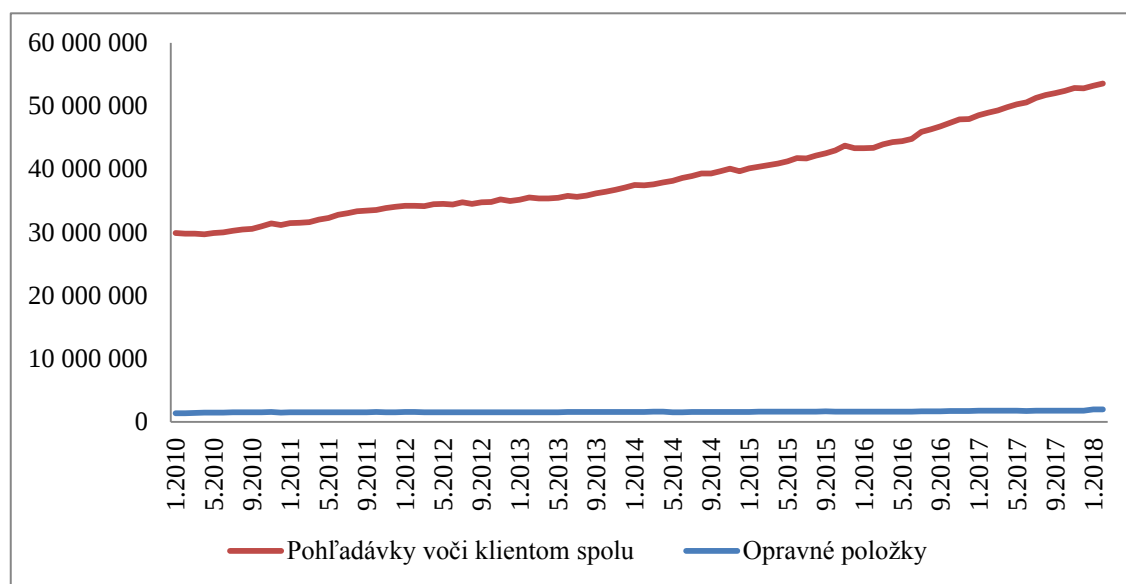

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z NBS.

Jedným z opatrení je spomínaný medzinárodný účtovný štandard IFRS 9. Tento 1.1.2018 nadobudol platnosť a mali by sme na základe neho sledovať zvýšenie oprávok a opravných položiek. Toto je následkom povinnosti tvorenia opravných položiek aj na očakávané straty okrem reálnych. Na druhej strane používanie vlastného interného modelu ohodnotenia rizika by podľa nás v dlhšom horizonte malo znamenať pomerný pokles týchto oprávok. Presnejšie meranie rizík bude nútiť banky viac analyzovať a presnejšie merať (Graf 6).

Už na januárových údajov od Národnej banky Slovenska je zjavné zvýšenie opravných položiek oproti decembru o 239 281 EUR na 1 982 095 tis. EUR. Predstavuje to medzimesačné zvýšenie o 13,73% ako všeobecnú reakciu bánk na Slovensku na uvedený medzinárodný účtovný štandard. Bezprostredne nasledujúci mesiac február už vykazuje zníženie o 0,54%, ktoré môže byť spôsobené prehodnotením interných modelov a upravením hodnotenia rizika. Toto je však možné iba v spolupráci s audítorskými spoločnosťami a je to značne kontrolované (Graf 6).

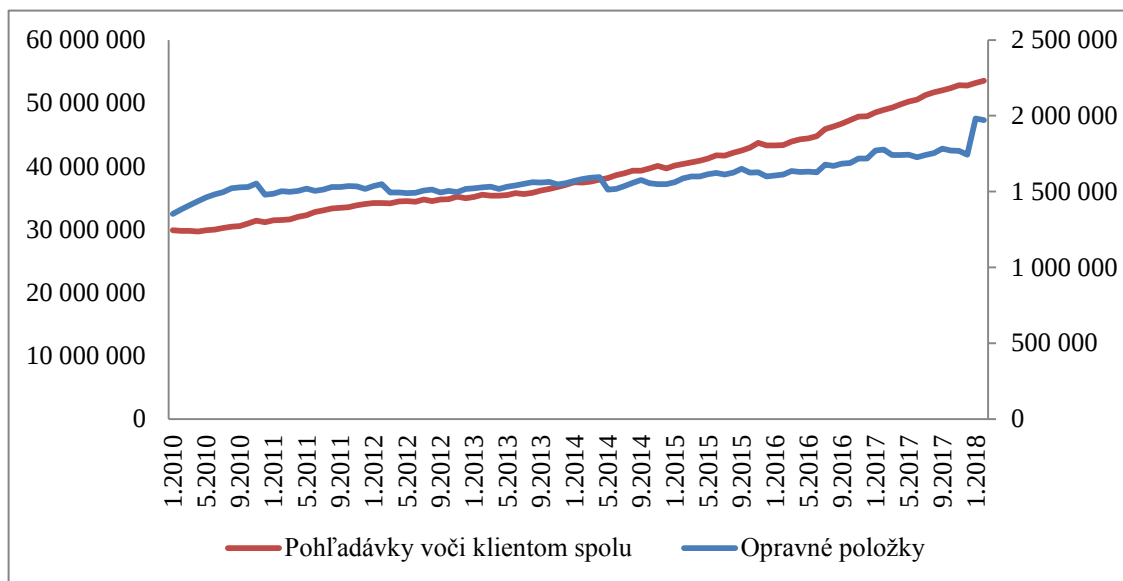
Graf 7 Stav pohľadávok voči klientom a opravných položiek v absolútnej hodnote (tis. EUR)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z NBS.

Pohľadávky voči klientom v čase postupne napredovali, zatiaľ čo zmena v oprávkách a opravných položkách bola nevýznamná. Jediný značný výkyv nastal na začiatku roku 2018, kde prišiel preberaný medzinárodný účtovný štandard IFRS 9 do platnosti (Graf 7). Možno lepšie vysvetlenie prinesie relatívne porovnanie týchto údajov v našom skúmanom období.

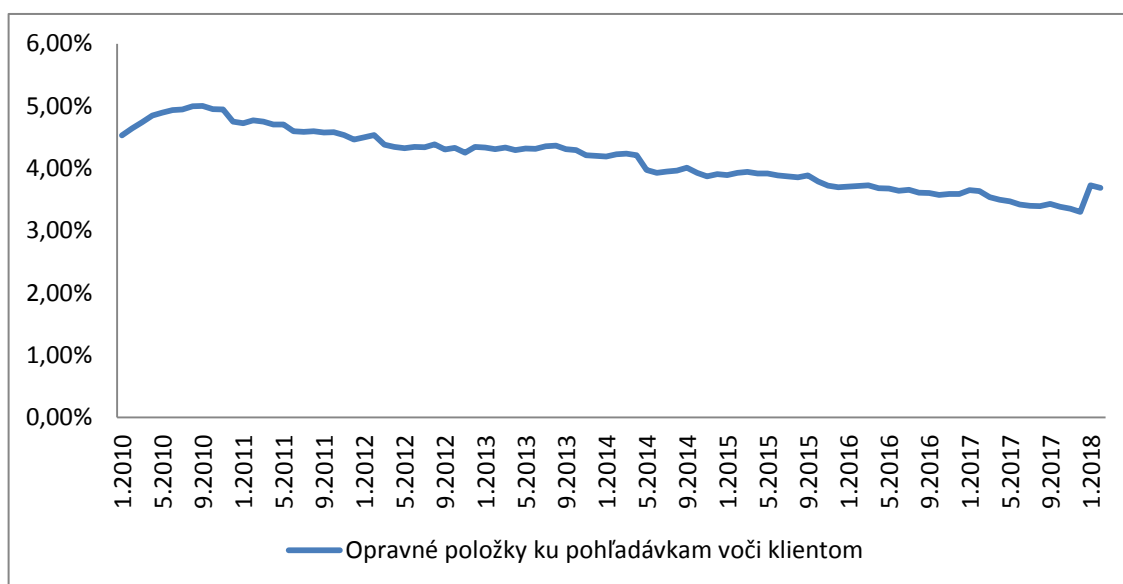
Graf 8 Pomerový náhľad pohybov pohľadávok voči klientom a opravných položiek (tis. EUR)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z NBS.

Relatívne vyššie opravné položky na začiatku sledovaného obdobia indikujú, že úvery mali nízku kvalitu a mnohé boli stratové. Môžeme tak povedať najmä kvôli tomu, že opravné položky sa doteraz podľa medzinárodného účtovného štandardu IAS 39 tvorili iba na základe podložených dôvodov na zníženie (Graf 8).

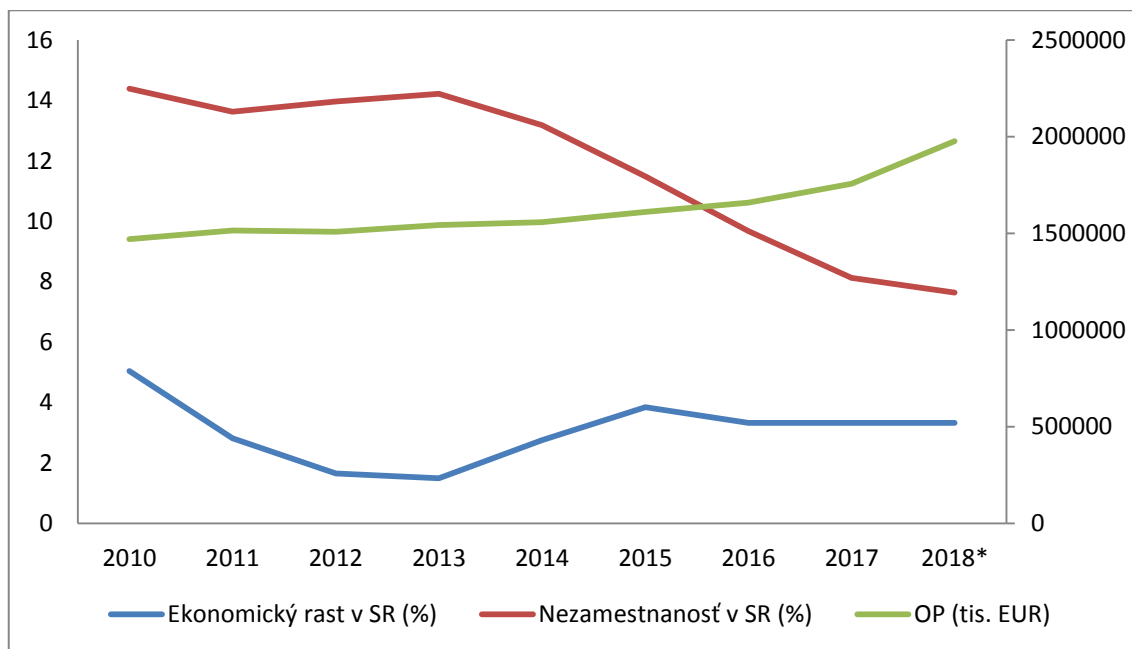
Graf 9 Pomerová časť znehodnotených úverových pohľadávok

Zdroj: spracované podľa údajov z NBS.

Opravné položky majú v pomere ku úverom prevažne klesajúcu tendenciu z pôvodných 4,53% v januári 2010 cez najvyšší pomer rovných 5% v auguste a septembri 2010 až po koniec roku 2017. Tu v decembri dosahujú minimum od roku 2010 na úrovni 3,3%. Je to tak kvôli postupnému ozdravovaniu aktív po kríze, ako aj nedávnej opatrnej politike regulátorov. Ako spomíname štandard bol vydaný už v júli 2014, ale jeho účinnosť bola značne oddialená. Jeho priamy vplyv na opravné položky ku pohľadávkam voči klientom je zjavný až v posledných dvoch mesiacoch nášho obdobia. V nich je už zahrnutá jeho účinnosť a najmä reakcia banky zohľadniť, a tým aj odkryť svoje očakávania strát. Tento celoplošný rozdiel v slovenských bankách bol v januári 2018 3,73% po zavedení štandardu. Mesiac predtým bol o 0,43% menší čo je pri takto nízkom pomere oprávok a opravných položiek ku pohľadávkam voči klientom značný rozdiel. Oproti začiatku obdobia s 4,53% pomerom to priblížilo späťne obozretnosť na rovnakú úroveň. Je to s tým rozdielom, že tento krát tie riziká sú predpokladané a nie reálne. Ak by sa zopakovala rovnaká situácia ako pri najväčšej kríze v Európe, tak by správne opravné položky so započítanými očakávaniami na prekonanie rovnako nepriaznivého obdobia mali dosahovať výšku minimálne vtedajších nutných opravných položiek (Graf 9).

Graf 10 Ekonomická situácia v SR s vývojom opravných položiek

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z WB, OECD a NBS.

Ekonomický rast na základe najnovšieho údaju z roku 2016 v našom porovnaní berieme v roku 2017 a začiatku roku 2018 za konštantný. Taktiež pre ucelený pohľad aj tejto časti obdobia sme zadali hodnotu nezamestnanosti na začiatku roku 2018 z dôvodu nedostupnosti dát posledný kvartál 2017 (Graf 10).

Náš predpoklad je, že znižujúca sa nezamestnanosť by mala mať pozitívny účinok na znehodnotenú úverovú pohľadávku, ktoré by na základe toho klesali a naopak. Logickým dôvodom je, že táto nezamestnanosť sa premietne do zníženej schopnosti obyvateľstva splácať svoje záväzky s istým oneskorením. Ekonomický rast nad hranicou nuly tiež komplexne vyhodnocuje zlepšujúce sa podmienky. Jemne sa zvyšujúca hodnota oprávok a opraných položiek odzrkadľuje najmä už spomínané zvyšovanie celkových úverových pohľadávok, kde pomerovo práveže znižovali svoju hodnotu (Graf 10).

4.2 Príprava slovenských bánk na prijatie medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9

Riziká najviac vyhodnocujú samotné banky, keďže pracujú s rozoberanými úverovými pohľadávkami. Spomedzi viacerých bánk máme tri, ktoré dominujú trhu a na tieto by sme sa chceli zamerať. Sú nimi SLSP, a.s., VÚB, a.s. a Tatra Banka, a.s.

Základným zdrojom informácií sú pre nás teda ich konsolidované účtovné závierky, v ktorých by mal byť spracovaný postup implementácie medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9. Okrem týchto informácií budeme v nich hľadať aj popísané rozdiely s predchádzajúcimi štandardami a číselné spracovanie rozdielov.

V poslednom roku pred prijatím IFRS 9 sa zvyšovali v nami vybraných bankách úverové pohľadávky o viac ako 12% a milión EUR v absolútnom vyjadrení osobitne. Napriek tomuto faktoru sa opravné položky znižovali okrem SLSP. Znehodnotenú úveru sa znižovali v poslednom prípravnom roku iba v TB o 7,04%, zatiaľ čo vo VÚB stúpili o 5,52% a v SLSP o takmer dvojnásobok. Tento sa s hodnotou 10,19% najviac približuje vývoju úverových pohľadávok celkom (Príloha 1).

4.2.1 Príprava SLSP, a.s. na prijatie IFRS 9

Implementácia štandardu v tejto spoločnosti začala už v roku 2015 otvorením projektu implementácie. Ďalej v roku 2016 sa definovali implementačné požiadavky pre vytváranie informačných systémov, aplikácií, vnútorných smerníc, procedúr, postupov a procesov. Táto implementácia sa opierala o publikácie a odporúčania regulátorov a relevantných zdrojov. Tiež tieto zmeny v prechode na medzinárodný účtovný štandard skupina konzultovala a upravovala, čo trvalo aj počas roku 2017 a na začiatku roku 2018 formou niektorých aktualizácií a schválení (SLSP, 2018).

Okrem tejto prípravy aj v roku 2017 bolo spustená aj simultánna prevádzka zavedených funkcionalít medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9 spolu s vtedy aktuálnou. Tá bola kompatibilná so štandardom IAS 39 a v tom čase povinná. Táto dvojité prevádzka mala zabezpečiť bankovú skupinu, že všetky systémy po technickej stránke budú fungovať bez problémov. Banková skupina na základe testovania v roku 2017 je schopná kvantitatívne vymedziť dopad medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9 na možné scenáre. Tieto kvantitatívne finančné dopady na klasifikáciu a oceňovanie sú zhrnuté v konsolidovanej účtovnej závierke banky. Sú nimi:

- reklasifikácia dlhových cenných papierov z pôvodného portfólia na predaj do kategórie účtovaných v amortizovanej hodnote kvôli obchodnému modelu a cieľu inkasovať peňažné toky z týchto aktív;
- reklasifikácia dlhových cenných papierov z portfólia finančných aktív držaných do splatnosti do portfólia v reálnej hodnote zúčtovanej cez výsledok hospodárenia. V jednom prípade kvôli zmluvným podmienkam, ktoré neviedli v stanovených dátumoch ku peňažným tokom, ale boli to výhradne platby z istiny a úrokov nesplatennej sumy istiny. (SLSP,2018)

Skupina si zvolila z troch možností nového účtovania zabezpečenia pokračovať pri účtovaní zabezpečenia podľa IAS 39. Stále však budú mať dodatočné zverejňovanie na základe medzinárodného účtovného štandardu IFRS 7. Rozhodla sa tiež zmeny z dôvodu prvotného vykázania podľa medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9 vykázat v rámci vlastného imania a nie úpravou predchádzajúceho obdobia.

4.2.2 Príprava VÚB, a.s. na prijatie IFRS 9

Banka zhodnocuje na základe testovania znehodnotenia pozícií. Posudzuje ich na individuálnom a portfóliovom základe podľa dôležitosti. Dôležitosť je posudzovaná najmä podľa výšky súvahového zostatku. Pri podsúvahových položkách je to hranica 500 tisíc EUR. Položky bez objektívneho znehodnotenia sa zahŕňajú do skupiny pozícií s podobným úverovým rizikom a vytvára na nich spoločné opravné položky. Banka stratové úvery odpisuje v prípade, že dlžníci nie sú schopní splácať svoje záväzky a odpisuje ich voči rozpusteniu opravných položiek (VÚB, 2018).

VÚB skupina si zvolila rovnako ako skupina SLSP pokračovať podľa požiadaviek IAS 39 namiesto IFRS 9. Napriek tomu prijatý štandard ovplyvní zatriedovanie a oceňovanie finančného majetku a to:

- úvery bankám a klientom oceňované v amortizovanej hodnote budú rovnako oceňované v IFRS 9 ako boli aj doteraz v IAS 39;
- doterajší finančný majetok na predaj bude oceňovaný v FVOCI (reálna hodnota finančného majetku oceňovaná cez komplexný výsledok hospodárenia);
- do portfólia na inkaso a predaj sa ocenia v FVOCI mnohé investície držané do splatnosti, ktoré sa doteraz oceňovali umorovanou hodnotou a
- prechodom na IFRS 9 zabezpečovacie deriváty a majetok na obchodovanie ostanú oceňované podľa FVTPL (finančného majetku oceňovaného v reálnej hodnote cez výkaz ziskov a strát) ako doteraz (VÚB, 2018).

4.2.3 Príprava Tatra Banky, a.s. na prijatie IFRS 9

Banková skupina má v pláne uplatňovať medzinárodný účtovný štandard IFRS 9 v pôvodnom znení z júla 2014. Toto znamená, že neuplatní výnimky účtovania, ani účtovanie zabezpečenia podľa IAS 39 alebo Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2017/2395 z 12. decembra 2017 o požiadavkách na prechod pri implementácii IFRS 9. V ňom sa banky môžu rozhodnúť o vykazovaní vplyvov štandardu na regulatórny kapitál. Tu volia medzi rovnomerným rozloženým celkového vplyvu na päť rokov alebo vykázanie celkového vplyvu v deň prijatia štandardu. Banková skupina vykáže hneď celý vplyv ako v prípade, že by nebolo prijaté nariadenie. V súvislosti so zavedením medzinárodného účtovného štandardu banke vzniká rozdiel stavu vlastného

imania. Toto zníženie bolo kvôli znehodnoteným finančným aktívam o 14,7 mil. EUR a o 0,5 mil. EUR z dôvodu klasifikácie a oceňovania. (Tatra Banka, 2018)

4.3 Vyhodnotenie situácie

Ľudia kompetentní za dohľad nad bankami sa musia neustále pýtať, či sa blíži ďalšia ekonomická kríza. Podľa ekonomických parametrov to nie je zatiaľ jasné, avšak ekonomiky napredujú. Rast úverov na Slovensku je poháňaný celou ekonomikou a politikou Európskej únie. Banky musia čoraz tvrdšie hodnotiť riziká, ktoré vyhodnocujú u svojich klientov.

Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2017/2395 z 12. decembra 2017 spomínané vo výsledkoch práce je ďalším z rady ústupkov voči bankám. V ňom sa uvádza, že môžu rozkladať celý vplyv medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9 na 5 rokov. Rovnako tak nové účtovné zabezpečenie v súlade so štandardom IFRS 9 môže byť doposiaľ realizované rovnakým spôsobom, ako to bolo za platnosti účtovného štandardu IAS 39. Samotné uvedenie medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9 bolo už oddialené o 5 rokov, dovedy sa mali banky čas naň pripraviť.

Sú tieto neustále ústupky voči bankám prospešné alebo sa banky snažia využiť posledný voľný priestor na zvýšenie ziskov vo svoj prospech? Banka ako podnikateľský subjekt má základný cieľ mať zisk. Akokoľvek by sa snažila o bezpečnosť, vždy sa bude a musí snažiť to nerobiť na úkor zisku. Keďže na Slovensku sú všetky banky akciové spoločnosti, akcionári vyvíjajú tlak na výsledky hospodárenia a z toho vyplývajúce zisky či dividendy. Tieto potom môžu byť v nepriaznivých podmienkach dosahované niekedy až neadekvátnou manipuláciou s kapitálom. Toto však rieši spomenutá kapitálová primeranosť ako ďalší pilier bankovej stability, a tým sa už aj tieto fenomény zamedzujú.

Fakt, že objem pohľadávok voči klientom sa zvýšil o 79,17% za posledných 8 rokov je na jednej strane pozitívna štatistika s mnohými výhodami ako zlepšujúca sa životná úroveň alebo bezpečnosť. Na druhej strane je to alarmujúce, že v tak zrýchľujúcom sa obehu peňazí a ekonomických hodnôt to predstavuje o to väčšiu hrozbu v prípadnom kolapse systému. Ekonomické hodnoty tu myslíme tovary a obzvlášť služby v oblasti bankovníctva, kde sa nedávno ukázalo na príklade Ameriky ako ľahko sa dá zhoršujúce kreditné riziko zakamuflovať a dá sa povedať, aj

multiplikovať. Podobným smerom postupuje aj kvantitatívne uvoľňovanie, ktoré takpovediac umelo tlačí ekonomiku dopredu. Európska únia pomaly zastavuje tlačenie peňazí a je otázne, aký efekt to bude mať na ekonomiku (Príloha 3).

Kreditné riziko sa meria v banke stále a na jeho základe sú oceňované finančné nástroje vrátane úverových pohľadávok. Medzinárodný účtovný štandard IFRS 9 povoľuje dve formy merania štandardizovaný prístup a pokročilý prístup cez model.

Štandardizovaný prístup je jednoduchšia forma premietania rizika do ocenenia. Je založená na zozname od regulátora, ktorý stanoví fixne rizikové váhy jednotlivým aktívam podľa tried, ktorými sú:

1. pohľadávky alebo podmienené pohľadávky voči štátom a CB;
2. územným celkom, obciam;
3. iným orgánom verejnej moci;
4. voči multilaterálnym rozvojovým bankám;
5. voči medzinárodným organizáciám;
6. dlhodobé pohľadávky a podmienené dlhodobé pohľadávky voči inštitúciám;
7. voči právnickým osobám a podnikateľom;
8. krátkodobé pohľadávky voči inštitúciám a právnickým osobám podnikateľom a
9. vzniknuté v rámci kolektívneho investovania.

Pokročilý prístup sa tvorí z interných ratingov tzv. skóringových modelov bánk alebo IRB. Tu sa používajú pojmy ako pravdepodobnosť zlyhania, straty pri zlyhaní, konverzný faktor a vystavenie riziku zlyhania.

Banky včasne reagovali na podmienky stanovené regulátorom a celý koncept medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9. Vieme to z ich účtovných závierok a výročných správ, kde audítorské spoločnosti potvrdili kompatibilitu údajov s novozavedenou normou. Bankové skupiny sú nútené brať ohľad na všetky risky, čo im zvyšuje náklady. Keďže sa snažia náklady držať na čo najnižšej úrovni, sú nepriamo nútené zlepšovať svoju analýzu. Všeobecné ocenenie podľa regulátora má vyššie požiadavky ako IRB modely. Tým pádom banky potrebujú vytvoriť a aplikovať tieto interné formy oceňovania. Veľkou výzvou je ich uplatnenie alebo prejdenie overením audítorov, ktorí musia brať do úvahy platné štandardy. Banka ohrozená z dvoch strán, potrebuje na báze objektívneho hodnotenia rizík znížiť svoje náklady vo forme

opravných položiek čo najviac. Audítori na druhú stranu musia súhlasiť s týmto spomínaným interným ratingom z pohľadu povinností vykazovania.

Je zjavné, že opravné položky ako náklad upravujú výsledok hospodárenia. Tento sa používa na výpočet daňovej povinnosti a logicky tu vyplýva možnosť neobjektívneho znižovania daní v priaznivých rokoch na úkor nepriaznivých, kde by sa vytvorili väčšie náklady. Umelé zvyšovanie opravných položiek na optimalizáciu daní je ohrozené medzinárodným štandardom finančného vykazovania IFRS 9, ktorý zakazuje neprimeranú úpravu daní z tohto titulu. Táto úprava výsledku hospodárenia na základe zle ohodnotených rizík je však ťažko odhaliteľná. Kontrolný orgán a podnik by sa museli nadpriemerne vyznať v úveroch bánk, ktorých informácie sú osobné a z veľkej časti neprístupné. Tým pádom sa tieto pohľadávky voči klientom budú vždy z malej časti zastrešovať odhadom a ťažko by sa dala úplne vylúčiť akákoľvek manipulácia.

Okrem kreditného rizika aj riziko štátu v prípade Slovenska ako súčasti Európskej únie nehrá až takú neďôležitú rolu. Keďže tieto ekonomiky sú v značnej miere prepojené so slovenskou, majú tým aj väčšiu silu a vplyv. Nie je pravdepodobné, že by sa Slovenská republika dostala sama na základe svojho hospodárenia do stavu, že by bola oproti ostatným krajinám neschopná splácať záväzky. Iným prípadom by však bolo, keby Slovensko ako veľmi otvorená krajina bola ovplyvnená ekonomickou depresiou mnohých svojich obchodných partnerov, čím by export a aj import stagnoval. Tieto úvahy by mala brať na vedomie Európska centrálna banka prostredníctvom regulácií.

Rovnako trhové riziko je pre Slovenskú republiku v obrovskej miere regulované Európskou centrálnou bankou. Keď sme prijali Euro za našu menu nemalá časť našej ekonomickej autonómie ako štátu išla na vyššiu úroveň ekonomického zoskupenia. Toto sa premieta napríklad do úrokových sadzieb, ktoré veľmi ovplyvňujú schopnosť ľudí splácať svoje pohľadávky voči bankám. To ďalej mení objem znehodnotených úverových pohľadávok ako aj zlyhaných úverov.

Následok platnosti IFRS 9 je v prvom rade skok opravných položiek z decembra 2017 na január 2018, ktorý naznačuje objem dovtedy nevytvorených krytí voči rizikám. Neboli vytvorené v plnej očakávanej výške napriek viacročnej príprave na nový štandard a testovaniu systémov už rok pred zavedením. Tento prístup je logický, keďže mohli využívať prostriedky ešte iným spôsobom a generovať dodatočný zisk.

Najväčšia medzimesačná zmena v opravných položkách v našom období od roku 2010 bola pri prechode na medzinárodný účtovný štandard IFRS 9 z decembra 2017 na január 2018 o 13,73%. Úvery stúpili medzi týmito mesiacmi o 0,73%, čo v pomerovom vyjadrení znamená, že štandard vynímajúc nárast pohľadávok a pri rovnakej úrovni ich znehodnotenia zapríčinil 13% nárast (Príloha 2).

Po tomto značnom zvýšení v januári 2018 nastal pokles do nasledujúceho mesiaca. Tento pokles OP bol o 10 666 tis. EUR napriek medzimesačnému zvýšeniu pohľadávok voči klientom o 360 986 tis. EUR. V pomeroch ku prvému mesiacu to je 0,54% zníženie oprávok a opravných položiek, zatiaľ čo by sme očakávali podobnú zmenu ako v objeme úverov, ktoré sa z januára na február zvýšili o 0,679%. Ak berieme do úvahy predpokladaný trend rozdiel medzi realitou a očakávanou zmenou už po zavedení medzinárodného účtovného štandardu IFRS 9 je 1,22%. Toto číslo sme dostali na odčítaním pomerného medzimesačného zníženia oprávok od pomerného medzimesačného zvýšenia úverov (Príloha 2).

Toto zníženie nespôsobené zmenou pohľadávok bolo zapríčinené podľa nás dodatočnou úpravou opravných položiek cez zmeny oceňovaných modelov alebo objektívnymi zmenami v konkrétnych prípadoch. V týchto prípadoch by to však museli byť značné sumy, ktoré sú nepravdepodobné. Na každom prelome roku z decembra na január od 2010 nastalo zvýšenie opravných položiek a rovnako aj úverových pohľadávok. Toto iba potvrdzuje naše tvrdenie, keďže už vieme, že zmena opravných položiek nie je zapríčinená sezónnosťou ani objemom úverových pohľadávok. Zmena by mohla byť zapríčinená ešte rozdielom v internom definovaní rizika alebo parametroch, ktoré ovplyvňujú očakávania. Tieto by sa podľa nás však už nemali viac meniť a po tomto znížení by mal pokračovať stúpajúci trend.

Pred prijatím IFRS 9 sa paradoxne v dvoch z troch bánk znižovali opravné položky napriek vzrastajúcim pohľadávkam voči klientom o 14,78% v SLSP, 12,34% vo VÚB a 12,72% v TB. Podiel znehodnotených pohľadávok sa zato zvýšil iba v SLSP a aj to o menej ako polovicu (Tabuľka 4).

Tabuľka 1 Opravné položky, úverové pohľadávky a znehodnotené úvery vybraných bánk v poslednom roku pred prijatím IFRS 9

Posledný rok pred prijatím IFRS 9 (tis. EUR)	SLSP, a.s.		VÚB, a.s.		TB, a.s.	
	OP	Úvery	OP	Úvery	OP	Úvery
31.12.2016	342 664	10 683 115	403 035	10 117 252	200 026	8 324 989
31.12.2017	364 790	12 262 140	373 479	11 365 231	193 399	9 383 656
Rozdiel	22 126	1 579 025	-29 556	1 247 979	-6 627	1 058 667
Index	6,46%	14,78%	-7,33%	12,34%	-3,31%	12,72%
Podiel znehodnotených v 2017	23,03%	0,69%	5,47%	0,18%	22,80%	0,47%

Zdroj: spracované podľa údajov z konsolidovaných účtovných závierok SLSP(2018) a TB(2018) a výročnej správy VÚB(2018).

Zlepšiť úroveň úverových pohľadávok ku opravným položkám vybraných bánk a tým pádom aj možnosť ďalšieho znižovania opravných položiek by mala mať najviac SLSP. Jej opravné položky sú touto perspektívou najvyššie ku pomeru ich pohľadávok voči klientom a tým pádom sú najmenej znehodnotené. Pomerovo sú tieto opravné položky dokonca nižšie o 7%. TB aj SLSP majú negatívny pomer, konkrétne -2% a -5%, čo naznačuje ich nižšiu kvalitu aktív oproti VÚB. Spomedzi našich troch bánk dopadla v pomere úverov a opravných položiek najhoršie SLSP (Graf 11).

Graf 11 Porovnanie pomeru veľkostí opravných položiek (vľavo) a pohľadávok voči klientom (vpravo)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z konsolidovaných účtovných závierok SLSP(2018) a TB(2018) a výročnej správy VÚB(2018).

Tabuľka 2 Vybrané banky, ich opravné položky a úvery klientom samostatne a vo vzťahu ku celkovým

	OP (tis. EUR)	Ú (tis. EUR)	Ú na celkové Ú	OP na celkové OP
SLSP, a.s.	364 790	12 262 140	23,23%	20,93%
VÚB, a.s.	373 479	11 365 231	21,53%	21,43%
TB, a.s.	193 399	9 383 656	17,78%	11,10%

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z konsolidovaných účtovných závierok SLSP(2018) a TB(2018) a výročnej správy VÚB(2018).

So zreteľom na celkové úvery a opravné položky tvoria vybrané banky spolu viac ako 50% oboch parametrov, zatiaľ čo je významný rozdiel v opravných položkách na celkové opravné položky u TB. Toto by malo značiť veľmi dobrú kvalitu úverových pohľadávok v celkovom bankovom systéme. V analýze medzi troma najsilnejšími bankami vyšla TB ako druhá najlepšia (Tabuľka 2).

Keď berieme do úvahy SLSP a TB opravné položky na základe ohodnotenia znehodnotených úverových pohľadávok z decembra 2017 by mali stúpnuť, s prihliadnutím na očakávané straty o 23,03% a 22,8%. VÚB vo výročnej správe poskytla opravné položky znehodnotených úverových pohľadávok na základe IRB modelu, čo výrazne ovplyvňuje tento podiel. Zatiaľ čo podiel znehodnotených úverov je týmto pádom optimalizovaný na približne tretinu v porovnaní s ostatnými dvoma bankami, rozdiel medzi opravnými položkami a znehodnotenými úvermi je približne štvrtinový oproti ostatným inštitúciám. Práve tento by mal ukazovať reálne dotvorené opravné položky na základe štandardu IFRS 9 v plnom znení. Z údajov znehodnotených a zlyhaných úverov môžeme zase tvrdiť, že z našich vybraných bánk má najviac rizikové pohľadávky od klientov VÚB, potom SLSP a najmenej rizikové podľa účtovných údajov má TB. V percentuálnom vyjadrení to aj udáva index z roku 2016 na rok 2017, kde SLSP stúpili zlyhané úvery o 10,19%, VÚB o 5,52% a TB klesli o 7,04% (Príloha 1).

Načrtáva sa tu rozdiel v odhade zdravia úverových pohľadávok klientom, ktorý podľa výsledkov veľmi záleží na uhle pohľadu. Z pomeru vybraných bánk vyplýva, že VÚB mala v roku 2017 najkvalitnejšie aktíva, zatiaľčo v celkovom bankovom systéme je to TB. Rovnako hlbšia analýza opravných položiek dáva výsledky podporujúce tento

fakt, čo je však ovplyvnené použitím IRB modelu v tomto roku. Tento fakt spôsobil najmä lepší pomer opravných položiek a pripravenosti na zlyhania.

Vzhľadom na to, že banky sú povinné vykazovať direktívou IFRS 9 zatiaľ iba niekoľko mesiacov od 1.1.2018, nie je jednoduché vymedziť jednoznačné závery tohto vplyvu. Dôvodom je zatiaľ málo údajov. Na základe výsledkov práce tvrdíme, že štandard IFRS 9 a pripravenosť naň priaznivo vplýva na opravné položky a zabezpečenie bánk.

Záver

Priaznivý makroekonomický vývoj ekonomiky Slovenskej republiky prispieva spolu s inflačnou a peňažnou politikou Európskej Centrálnej Banky ku neustálemu zvyšovaniu hladiny poskytnutých úverov. Tento vývoj je vcelku stabilný, ale vo svetle nedávnych kríz sa nepretržite pritvrdzujú obmedzenia zasahujúce aj pre bankový sektor cieliace ku zamedzeniu ich opakovaniu. Zväčšené objemy peňazí vo všetkých formách pohľadávok a peňažnou hladinou v súvislosti so značnou otvorenosťou našej krajiny a jej závislosti na vyššom ekonomickom zoskupení, robia našu krajinu veľmi zraniteľnou zvonku z pohľadu kreditného a trhového rizika.

Bankové pohľadávky, ktorých znehodnotenie banky vykazujú v podobe opravných položiek, pri tomto priaznivom ekonomickom raste stúpali mierne. Objem poskytnutých úverov rástol v posledných rokoch rýchlejším tempom. Vychádzajúc zo získaných údajov možno konštatovať, že sa objem zlyhaných úverov postupne znižoval. Tento trend má tendenciu pokračovať, čo však vyvoláva dojem neobozretného podnikania. S novým medzinárodným štandardom finančného vykazovania IFRS 9 banky premietli budúce očakávané straty z úverových pohľadávok do vytvorených opravných položiek. Tento krok z väčšej časti vrátil pomer opravných položiek ku pohľadávkam voči klientom na úroveň po kríze. Je zjavné, že namiesto toxickejších úverových pohľadávok s reálnymi opravnými položkami sa aplikovali bezpečnostné bariéry v podobnej výške na pohľadávky vyššej kvality. Zabezpečenie sa tým stáva o dosť stabilnejšie a v porovnaní s pokrízovým obdobím sú očakávané straty významným parametrom terajšieho obozretného podnikania.

Možnosť využitia pokročilého oceňovania znehodnotenia úverov naznačuje príležitosť zníženia povinnosti tvorby opravných položiek bánk o približne tri štvrtiny. Dá sa to vyvodiť pomerového porovnania údajov z IRB modelu VÚB banky vo výročnej správe spoločnosti naproti štandardným účtovným údajom v konsolidovaných účtovných uzávierkach bánk SLSP a TB. Prijatý IFRS 9 v konečnom dôsledku zlepšil sledovanie všetkých rizík vplývajúcich na znehodnotené úverové pohľadávky, a tým vynucuje vyššie opravné položky bánk. Tieto opravné položky sú zvýšené o bezpečnú časť v štandardnom modeli alebo o objektívnejšiu a zároveň nižšiu časť v prípade, že banka detailnejšie sleduje riziko cez IRB model.

Slovenské banky sa pripravovali na prijatie IFRS 9 už v predchádzajúcich obdobiach. Výsledkom toho bol transparentný prechod z medzinárodného účtovného štandardu IAS 39 na medzinárodný štandard finančného vykazovania IFRS 9. Pri porovnaní údajov, ktoré vykazujú naše najväčšie slovenské banky vyplýva, že posudzovanie a riadenie rizík je dôsledne sledované a vyhodnocované. IFRS 9 v konečnom dôsledku sprísnil sledovanie všetkých rizík vplývajúcich na znehodnotené úverové pohľadávky, a tým vynucuje vyššie opravné položky bánk.

Zoznam použitej literatúry

Tlačené knihy, monografie, vedecko-kvalifikačné práce

1. ARBOLEDA-FLOREZ, Julio. *Risk Management in Banking*. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated; 2011.
2. GARP (Global Association of Risk Professionals). *Foundations of Banking Risk: An Overview of Banking, Banking Risks, and Risk-Based Banking Regulation*. Somerset: Wiley; 2009. 251. ISBN: 9780470442197.
3. GIORDANI, Tommaso - BECCALLI, Elena - ANOLLI, Mario. *Retail Credit Risk Management*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire : Palgrave Macmillan, 2013. (Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions). 232. ISBN: 9781137006752.
4. GLANTZ, Morton – MUN, Johnatan. *Credit Engineering for Bankers : A Practical Guide for Bank Lending*. 2nd ed. Burlington, MA : Academic Press, 2011. 2 ed. 529. ISBN: 9780123785855.
5. CHORAFAS, Dimitris. *Basel III, the Devil and Global Banking*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire : Palgrave Macmillan, 2012. (Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions). 287. ISBN: 9780230353770.
6. MEDVEĎ, Jozef a kol. 2012. *Banky*. Bratislava: Sprint dva. 576. ISBN: 9788089393732.
7. MEHTA, Dileep - FUNG, Hung-Gay. *International Bank Management*. Chichester: John Wiley & Sons, Incorporated; 2008 416. ISBN: 9780470759219.
8. SEGOVIANO BASURTO, Miguel A.. *Portfolio Credit Risk and Macroeconomic Shocks : Applications to Stress Testing Under Data-Restricted Environments*. Washington: International Monetary Fund; 2007. 50. ISBN: 9781451865431.
9. SCHWARZOVÁ, Mária. *Účtovníctvo bánk*. Iura Edition spol s r.o.: Bratislava, 2009 (2). 270. ISBN: 978-80-8078-288-7.
10. SCOTT, Hal S., editor. *Capital Adequacy beyond Basel : Banking, Securities, and Insurance*. New York: Oxford University Press; 2005. 354. ISBN: 9780195169713.
11. SKOGLUND, Jimmy - CHEN, Wei. *Financial Risk Management Applications in Market, Credit, Asset and Liability Management, and Firmwide Risk : Applications in Market, Credit, Asset and Liability Management and Firmwide Risk*. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated; 2015. 576. ISBN: 9781119135517.

12. Van GREUNING, Hennie – BRATANOVIC, Sonja Brajovic. *Analyzing Banking Risk : A Framework for Assessing Corporate Governance and Financial Risk*. Herndon: World Bank Publications; 2009. 3 ed. 442. ISBN: 9780821377284.
13. ZIMMERMANN, Jochen – WERNER Jörg. 2013. *Regulating capitalism? The evolution of Transnational Accounting UK Governance*: Parlgrave Macmillan, 2013. 253 s. ISBN 978-1-137-30928-0.

Elektronické dokumenty

14. SCHWARZOVÁ, Mária. Prezentácia výsledkov komerčných bánk. In FOR FIN 2009 : *elektronický zborník vedeckých prác* [z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a finančníkov z teórie a praxe] [elektronický zdroj]. – Bratislava : [Katedra bankovníctva a medzinárodných financií NHF EU], 2009. ISBN 978-80-225-2757-6.
15. SCHWARZOVÁ, Mária. Princípy oceňovania vybraných aktív a pasív banky. In Mena, bankovníctvo a finančné trhy 2009 : *zborník recenzovaných príspevkov medzinárodnej vedeckej konferencie : Smolenice, 22.-23. október 2009* [elektronický zdroj]. – Bratislava : [Katedra bankovníctva a medzinárodných financií NHF EU], 2010. ISBN 978-80-225-2863-4, s.1-12.
16. SCHWARZOVÁ, Mária (1). Analysis of selected Basel III and IFRS requirements in the area of provisioning. In How does the central and eastern Europe cope up with the global financial crisis? : conference proceedings: *7th international conference on currency, banking and international finance: 27 and 28 september 2012 in Bratislava, Slovak Republic* [elektronický zdroj]. – Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012 (1) ISBN 978-20-225-3494-9, s.1-10.
17. SCHWARZOVÁ, Mária (2). Znehodnocovanie finančného majetku komerčnej banky v čase finančnej krízy. In FIN STAR NET 2012 : *zborník recenzovaných príspevkov z III, medzinárodnej [internetovej] vedeckej konferencie: Bratislava, 7.-9. Februára 2012* [elektronický zdroj]. Bratislava: Vydavateľstvo Fin Star, 2012 (2). ISBN 978-80-970244-5-1, s.1-7.
18. SCHWARZOVÁ, Mária. Tvorba opravných položiek v komerčných bankách v zmysle IFRS 9. In *FINET : aktuálne informácie pre banky a finančné inštitúcie* [elektronický zdroj]. – Bratislava : Inštitút bankového vzdelávania NBS, n.o., 2013. ISSN 1338-6166, január 2013, č.1 s. 2-3[online]. Dostupné na : <http://ibv-nbs.sk/docs/finet_1_2013.pdf>

Články v elektronických časopisoch, zborníkoch a iné príspevky

19. BAZILEJ, *Minimum capital requirements*. 2005. [online] Bazilej : Bank for international settlements, aktualizované 2005. [cit. 2017-10-29]. Dostupné na: <<https://www.bis.org/publ/bcbs128b.pdf>>
20. CIPOVÁ, Eva – DLASKOVÁ, Gabriela. Comparison of Different Methods of Credit Risk Management of the Commercial Bank to Accelerate Lending Activities for SME Segment. 2016. In European Research Studies. *International Strategic Management Association*. 19. ročník, 4. Vydanie, 2016. 17-26.[cit. 2017-10-29]. Dostupné na: <ftp://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/ers/papers/16_4_p2.pdf>
21. ECB. *Tematické hodnotenie SSM zamerané na IFRS 9 – Hodnotenie pripravenosti inštitúcií na zavedenie IFRS 9*. 2017. Germany, Frankfurt am Main: Európska centrálna banka 2017. 14. ISBN: 9789289930919.
22. HORVÁTOVÁ, Eva. Implementácia dokumentov Basel III z hľadiska zvýšenia kvality a kvantity kapitálu banky. In Finančné trhy. *Bratislava: Derivat*. 5/2013. 10. ISSN 1336-2711.
23. IFRS. 2017 [online] London : IFRS Foundation 2017, aktualizované 2017. [cit. 2017-10-29]. Dostupné na: <<http://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>>
24. MALACKÁ, Viera – SCHWARZOVÁ, Mária. Zmeny v portfóliách finančných nástrojov bánk v zmysle IFRS 9. 2017. In Finančné trhy. *Bratislava: Derivat*. 4/2017. 10. ISSN 1336-2711.
25. MOKOŠOVÁ, Daša. Prijatie IFRS 9 v súlade s Nariadením Komisie (EÚ) č. 2016/2067 uplatniteľné pre účtovné obdobia začaté od 1.1. 2018 a nesôr. In Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo : *v teórii a praxi*. - Bratislava : Slovenská komora certifikovaných účtovníkov, 2017. roč. 25, č. mimoriadne vydanie, s. 69-73. ISSN 1335-2024.
26. NBS. 2018. Národná banka Slovenska [online] [cit. 2018-02-20]. Dostupné na: <<https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/>>
27. OECD. 2018. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj [online] [cit. 2018-02-20]. Dostupné na: <<https://data.oecd.org/>>
28. PROČKOVÁ, Mária. Od IAS 39 k IFRS 9 - zmena účtovných štandardov ako odpoveď na globálnu krízu. In Biatec. *Bratislava: Národná banka Slovenska*. Ročník 19, apríl 2011. 22-24. ISSN 1335-0900.
29. PWC, *IFRS 9 – Classification and measurement*. 2014 (1) [online] Dalaware : PricewaterhouseCoopers LLP, aktualizované 2014. [cit. 2017-10-29]. Dostupné na: <<http://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-in-depth-classification-and-measurement.pdf>>
30. PWC, *IFRS pocket guide 2014*. 2014 (2). [online] Veľká Británia : PWC, aktualizované 2014. [cit. 2017-10-29]. Dostupné na:

- <<https://www.pwc.com/cz/en/ucetnictvi/ifrs-publikace/pwc-ifrs-pocket-guide-2014.pdf>>
31. SCHWARZOVÁ, Mária. Znehodnocovanie finančných úverov vo forme úverových pohľadávok. 2015. In Finančné trhy. *Bratislava: Derivat*. 4/2015. 10. ISSN 1336-2711.
 32. SLSP, a.s., *Konsolidovaná účtovná závierka pripravená v súlade s Medzinárodnými účtovnými štandardmi pre finančné výkazníctvo, v znení prijatom Európskou úniou za rok končiaci sa 31. decembra 2017*. [online] 2018. [cit. 2018-02-20]. Dostupné na: <https://www.slsp.sk/content/dam/sk/slsp/www_slsp_sk/documents/financne-ukazovatele/konsolidovana-uctovna-zavierka-20171231.pdf>
 33. ŠKODOVÁ, Lenka. Meranie kreditného rizika korporátnych klientov. 2017. In Finančné trhy. *Bratislava: Derivat*. 1/2017. 10. ISSN 1336-2711.
 34. ŠPEŤKO, Peter, 2010, *IFRS 9 Finančné nástroje, National and regional economics VIII*, [online], Herľany, Technická Univerzita Košice, 1003-1009, [cit. 2018-03-07], ISBN 978-80-553-0517-2. Dostupné na : <http://www3.ekf.tuke.sk/konfera2010/zbornik/files/konfera2010_zbornik.pdf>
 35. TB, a.s., *Konsolidovaná účtovná závierka k 31. Decembru 2017*. [online] 2018. [cit. 2018-02-20]. Dostupné na: <<https://www.tatrabanka.sk/sk/o-banke/financne-ukazovatele/konsolidovane-uctovne-zavierky.html>>
 36. TUMPACH, Miloš. Zabezpečovacie účtovníctvo podľa novely IFRS 9. Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo: v teórii a praxi. *Bratislava: SÚVAHA*, 2014, 22(2), 7-13. ISSN 1335-2024.
 37. VÚB, a.s., *Výročná správa 2017*. [online] 2018. [cit. 2018-02-20]. Dostupné na: <<https://www.vub.sk/sk/financne-ukazovatele/vyrocne-spravy/>>
 38. WB. 2018. Svetová Banka [online] [cit. 2018-02-20]. Dostupné na: <<https://data.worldbank.org/>>

Normy

39. 1126/2008:2008 : Nariadenie Komisie (ES) č. 1126/2008
40. 13/2010:2010 : Vestník NBS – opatrenie NBS č. 13/2010
41. 2016/2067:2016 : Nariadenie Komisie (EÚ) č. 2016/2067
42. 2017/2395:2017 : Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2017/2395

Prílohy

Príloha 1 Analýza vzťahov zlyhaných úverov, opravných položiek a úverov klientom vo vybraných bankách v roku 2017 (tis. EUR)

	SLSP, a.s.			VÚB, a.s.			TB, a.s.		
	OP	Úvery	ZÚ	OP	Úvery	ZÚ (IRB)	OP	Úvery	ZÚ
31.12.2016	342664	10683115	407308	403035	10117252	373308	200026	8324989	255480
31.12.2017	364790	12262140	448815	373479	11365231	393916	193399	9383656	237485
Rozdiel	22126	1579025	41507	-29556	1247979	20608	-6627	1058667	-17995
Index	6,46%	14,78%	10,19%	-7,33%	12,34%	5,52%	-3,31%	12,72%	-7,04%
ZÚ-OP	-	-	84025	-	-	20437	-	-	44086
(ZÚ-OP)/Ú	-	0,69%	-	-	0,18%	-	-	0,47%	-
(ZÚ-OP)/OP	23,03%	-	-	5,47%	-	-	22,80%	-	-

Zdroj: spracované podľa údajov z konsolidovaných účtovných závierok SLSP(2018) a TB(2018) a výročnej správy VÚB(2018).

Príloha 2 Rozdiel vplyvu zmeny stavu úverov na opravné položky pri prechode na IFRS 9

	Opravné položky	Úvery
Δ/1.2018 OP, Ú	-0,54%	0,68%
OP, Ú spolu	1,22%	
% rastu 12.2017-1.2018	13,73%	0,73%
rozdiel Δ OP, Ú	13,00%	

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z NBS.

Príloha 3 Rozdiely, percentuálne rasty a hodnoty začiatku zvoleného obdobia a posledných dvoch mesiacov z perspektívy úverov a opravných položiek v SR (tis. EUR)

	Ú	OP
12.2017	52 786 636	1 742 814
1.2018	53 171 518	1 982 095
Δ	384 882	239 281
%Δ	0,73%	13,73%
1.2018	53 171 518	1 982 095
2.2018	53 532 504	1 971 429
Δ	360 986	-10 666
%Δ	0,68%	-0,54%
1.2010	29 877 449	1 353 139
1.2018	53 171 518	1 982 095
2.2018	53 532 504	1 971 429
Δ 1.10-1.18	23 294 069	628 956
Δ 1.10-2.18	23 655 055	618 290
%Δ 1.10-1.18	77,97%	46,48%
%Δ 1.10-2.18	79,17%	45,69%

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z konsolidovaných účtovných závierok SLSP(2018) a TB(2018) a výročnej správy VÚB(2018).